

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

za kraje bivše Avstro-Ogrske:

celo leto skupaj naprej . . . K 60—
pol leta 30—
četrt leta 15—
na mesec 5-50

za Nemčijo:

celo leto naprej K 65—
za Ameriko in vse druge dežele:
celo leto naprej K 70—

Vprašanjem glede inšertov se naj priloži za odgovor dopisnik ali znanika.
Upraviteljsvo (spodaj, pritiskje, levo). Knašičeva ulica št. 5, telefon št. 96.

Kajenje vseh dni svetovne, svetovni nedelje in prazniki.

Inšerti se računajo po posamičnem prostoru in sicer 1 mm visok ter
34 mm širok prostor po 30 vinarjev, pri večkratni prireditvi popust.
Posamezni (enak prostor) 50 vln.

Novi naročniki naj pošljejo naročilno vado 500 vln po nakazilu. Vse
na novo plačane naročnice brez posredne dajatve se ne morejo ukinati odloži.
„Narodna Banka“ telefon št. 96.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani:

dostavljen na dom ali če se hodi po pošti:

celo leto naprej K 55— | četrt leta naprej K 15—
pol leta 20— | na mesec K 5—

Posamezne številke velja 30 vinarjev.

Dopisi naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo.

Upraviteljsvo: Knašičeva ulica št. 5 (v l. nadst. levo), telefon št. 94.

O našem čekovnem uradu.

Eden najpotrebnejših in najvažnejših uradov, ki jih je v središču Slovenije porodila smrt rajneke mačhe Avstrije, je gotovo poštni čekovni urad. Ta zavod deluje v naši Ljubljani že drugi mesec in nadomestuje za Slovenijo, kar se tiče čekovnega prometa, prejšnjo poštno hranilnico na Dunaju. Interesirala nas je njegova organizacija in njegov dosedanj razvoj in smo se v to svrhu obrnili na predstojnika tega mladega zavoda. Gospod dr. Maričič, rodom Dalmatincev, toda poznan med Slovenci, posebno na Dolenjskem, kjer je kot večletni poštni komisar ostavil najlepše uspome, nam je prikazal razvoj dela v posameznih oddelkih in moramo reči, da ne samo g. predstojnik in osebje, katero je on prevzel iz Dunajske poštne hranilnice, kot organizatorji našega novega zavoda zaslužijo vsako priznanje, ampak da tudi pridružene gospodične kot strojepeke in računovodke, so že dosedaj pokazale, da so kot sotrudnice na svojem mestu. Vsi skupaj, upamo, bodo držali ta naš zavod na oni višini, na kateri je bila dunajska poštna hranilnica, posebno kar se tiče natančnosti in hitrosti v pripisovanju vlog in izplačevanju nakazanih čekovnih zneskov oziroma v obveščanju strank glede njihovih čekovnih imovnin, kar je za stranke najvažnejše.

Gospod vodja čekovnega urada nam je dal o zavodu sledeče podatke. V mesecu decembru pr. l. mu je poverjenik za promet dr. Peetotnik poveril nalogo, naj na Dunaju prouči ustroj poštne hranilnice, ter treh poštih strokovnih računskih oddelkov in ministrskega računskega oddelka (za poštni resort) in vprašanje osnovitve teh uradov v Ljubljani. Na Dunaju se je razven s tem študijem moral pečati tudi s personalnimi zadevami naših ljudi, ki so bili v Nemški Avstriji odpušteni iz poštne službe in tudi s nabavljanjem potrebnega materiala in strojev za novi urad.

Večji del tiskovin se je moralo naročiti na Dunaju, ker so tukajšnje tiskarne preobložene s delom. To je tudi vzrok, da se sedaj ena tretjina lastnikov čekovnih računov ni dobila potrebnih položnic oziroma čekov, ker pet ljubljanskih tiskarn dela za čekovni urad in vse skupaj ne morejo izpolniti zadosti položnic in čekov z imenom in številko lastnikov računov. Pri takih razmerah žalibog bomo še zmirom odvisni v marsičem od Dunaja. Stranke morajo imeti položnice in čeke, drugače se čekovni promet ne more razvijati — in dokler našim tiskarnam ni mogoče izvrševati naročil, zastoj bi bilo event. napadati ček. urad, če se poslužuje tujih in ne domačih zavodov.

Predpriprave za ček. urad so bile končane na Dunaju koncem januarja, toda tukaj ni bilo mogoče začeti z delom do 20. februarja radi tega, ker lokalni niso bili pripravljeni. Z izplačili se je začelo že le 25. februarja. V malo več kot enem mesecu svojega obstanka torej do konca marca je pristopilo k našemu čekovnemu uradu 865 lastnikov ček. računov. Po mnenju vodje čekovnega urada bi to število za Slovenijo moralo narasti še dvakrat toliko. Skoro vsi ti lastniki čekovnih računov so pristopili tudi k klirinškem prometu. Zanimivo so nadaljnje številke, katere — kakor nam je naglasil g. dr. Maričič — pričajo, da tudi na tem polju Slovenija stoji na prvem mestu v naši mladi državi. Do sedaj je bilo pri poštini uradih 21.041 vplačil na položnicah v skupnem znesku 10.849.291 K in izplačil s čekovnimi nakaznicami 7809 v znesku 2.776.920 K, med tem ko je pri blagajni ček. urada bilo samo 111 vplačil v znesku 4.476.568 K in 33 izplačil (blagajniških čekov) v znesku 1.006.587 K. Od dosedanjih lastnikov računov ste samo 2 tretjini, na katerih računih te lahko vplača ali izplača, kar drugi radi omenjenih težkoš in tiskarni se ne morejo dobiti položnic. De-

sedanje manipulacije so se torej vršile samo na približno 600 ček. računov; tako da po dosedanjem prometu bi na vsakega lastnika računa prišlo približno 390 vplačil in 140 izplačil povprečno na leto. Prejšnji promet pa za Slovenijo pri dunajski poštini hranilnici je izkazoval do 540 vplačil in 140 izplačil na vsaki konto na leto. Izplačanja so torej prišla že do normalne višine, ker so bile izplačane številne podpore in pokojnine; vplačila pa še niso normalna, vzrok temu pa je iskati v sedanjem splošnem slabem gospodarskem stanju. Toda tudi dosedanja izplačila stoji na precej visoki stopnji, ker v normalnih časih povprečna vplačila za celo Avstrijo za eden konto so dosegla komaj 370 na leto; med tem ko so vplačila v Bosni - Hercegovini prišla samo do blizu 130 in izplačila za 50% več, torej do 190. Tu se vidi, da se prebivalstvo teh dežel — ker agrarno — ni posluževalo tega prometa, ampak samo državni uradi, ki so nakazovali svoja izplačila potom čeka. Tudi v Banovini ta promet ni bil tako razvit kakor pri nas, in da v Hrvatski in Slavoniji ne čutijo veliko potrebo tega zavoda priča dejstvo, da se v Zagrebu še niso potrudili, da se priključijo našemu ček. uradu ali pa sarajevski poštini hranilnici, če že niso hoteli ali mogli narediti to, kar smo mi tukaj storili, ampak so se smirom v tem okviru odvisni od Budimpešte, in kadar nimajo poštne zveze z Madžarsko, po tem nimajo sploh čekovnega prometa. V Srbiji in Črni gori pa sploh nimajo poštne čekovnega prometa. Te činjenice se bodo morale na vsaki način vpoštevati tudi pri vprašanju event. centralizacije ček. prometa za celo državo.

Ali ste vi gosp. doktor za centralizacijo čekovnega prometa, ali za decentralizacijo? vprašali smo g. vodjo ček. urada.

— Za centralizacijo, toda s tem ne rečem, da bi se tudi to morale centralizovati v Beogradu — odgovoril je.

— Torej v Ljubljani!

— Po mojem mnenju v Ljubljani ali na Reki . . . , ampak o tem bodo drugi odločevali, in sicer v prvi vrsti v Parizu in potem šele v Beogradu.

— Otvoritev takega zavoda je zvezana z velikimi stroški?

— Lahko se računa na eden četrt milijona.

— Koliko je osebja do sedaj zaposleno v njem?

— 20 uradnikov, 26 pomožnih moči in 10 slug.

— Kaj je vzrok temu, da je pri vaši blagajni promet do sedaj minimiren?

Vzrok temu to, da občinstvu v Ljubljani morda ni znano, da se lahko položnice vplačajo pri blagajni ček. urada (v Beethovnovi ulici 7, bivši nemški gimnazij) in da sprito tega ima lastnik računa to korist, da se dotični znesek za eden cel dan poprej pripíše njegovemu računu, kakor da ga vplača na glavni pošti. Poštna uprava bi ustala ta promet pri glavni pošti in od tega bi imela korist država, ker bi se prištedilo par moči pri glavni pošti in tudi stranke, ker jim ne bi bilo treba čakati pri poštini blagajni, pri kateri je večkrat tako natlačeno, da se komaj pride na vrsto; toda poštna uprava se boji protestov s strani tistih strank, katere istočasno pridejo na glavno pošto obenem po več opravil.

— Zakaj pa se to ne razjasni občinstvu v časopisih?

— Preobloženi smo z delom in ne pridemo do tega, toda, upam, da mi bo kmalu mogoče priti s kratkimi članki po časopisih in tako razjasniti občinstvu različne načine, kako naj izkoristi čekovni promet in tudi korist in potrebo, da se stranke poslužujejo blagajne ček. urada, ker bi sicer promet pri tej blagajni znal biti enkrat ravno tisti motiv, ki bi govoril za preložitve tega urada iz Ljubljane.

Čekovni urad je že s dosedanjim prometom — čez 20 milijonov v enem mesecu — pokazal, da je bil potreben in se lahko resnično njegovega dose-

Ureditve prejemkov državnih nastavljenecv.

Vprašanje Reke na kongresu. Glej najnovejša.)

danega razvoja. Sigurni smo pa, da se bo še boljše razvijal ko bo imel tisto samostojnost, ki jo imajo taki zavodi v drugih deželah in ki jo mora imeti kot denarni zavod — prost od vsake birokratske bolezni.

V. Svaizgar:

Beljak.

V zadnjem času se piše in sliši večkrat o Beljaku Italijani za nočjo za vsako ceno izvit Jugoslovanom v prid Nemški Avstriji. Ore jim pa za to, da bi ohranili sebi in Nemcem nekaj večji prometi pot čez izrazito jugoslovansko ozemlje. Pri nas pač vsakdo ve, da med Pontabljem in Beljakom ni niti pet pravih Nemcev, pač pa mnogo pomencev slovenskega pokolenja. V resnici začena sklenjeno nemško ozemlje itak šele na severu od Beljaka. Cemu torej vsa ta nežna skrb službene Italije za Nemce? Na vsak način morajo imeti pač tehtne gospodarske vzroke, da se toliko potrudijo za to v resnici važno križišče. Da odrekajo nam Beljak, ne izvirajo niti iz ljubezni Laha do Nemcev, niti iz narodnostnih motivov, pač pa iz velike mržnje do nas in iz njihovega sacro egoizma.

Iz omenjenega je razvidno, da mora imeti tudi za nas Beljak velik pomen v političnem in gospodarskem oziru — ogledimo si nekoliko, kakšna vloga pa je namenjena temu mestu v okviru naše države. Takoj uve.

Beljak je pomenil v stari Avstriji eno najvažnejših prometnih križišč, ker se je tam shajalo več svetovno važnih železniških prog. Ako se smemo izražati tako, je veljala beljaska železniška postaja kot nekako razdeljevališče tovorov med severom in jugom in tudi v veliki meri med zapadno in vzhodno glavno progo južne železnice.

V tem mestu so se stekale sledeče proge: Državna proga bivše Rudolfove železnice, ki je vodila po najkrajšem potu z Dunaja preko Beljaka in Pontablja v Laško Videm in dalje v Italijo. Dalje je prihajala v Beljak takomenovana turska železnica (Tauernbahn), ki je predstavljala severni del II. železniške zveze Severa s Trstom. Ta proga se je nadaljevala v Podroščico in Jesenice do Trsta kot bohinjski del omenjene železniške zveze. Končno moramo omeniti še koroško progo, lastnično južno - železniške družbe. Ta linija je v glavnem spojevala glavno progo Trst - Dunaj in pa brenersko železnico Krufstein - Ala - Italija. Njen začetek je bil Maribor; od tod je presekala celo Koroško tja do važne postaje Franzensfeste. Služila je torej ne le tranzitnemu prometu južne železnice po lastnih progah, pač pa je bila cela desetletja edina večja proga na Koroškem. Ustrezala je torej v veliki meri tudi krajevnim koristim.

Vse te važne proge so se križale v Beljaku, kjer se je moral na podstavi tega razviti hočeš-nočeš večji promet. To nam dokazuje tudi kratek pregled razvoja beljaskih postaj. Od prvotno ene srednje velike postaje bivše koroške železnice se je razvila poleg te še jako velika državna postaja s kurilnico in delavnicami za vozove in stroje. Ker pa je vse to postalo premajhno za ogromni vedno naraščajoči osebni in blagovni promet (pred vojno), se je moralo napraviti še posebno premajhno postajo za tovarne vlake državne železnice.

Kakšna naloga pa bi pripadala Beljaku, ako se bomo nahajali v naši državi? Jako velika. Kot znanj, leži to sicer danes po večini pomembno mesto v skrajnem severozapadnem kotičku našega narodnostnega ozemlja. V Beljak gravitirajo sicer tudi severno in zapadno ležeči nemški deli bivše Koroške, ampak mesto pa ni višinsko od slovenskega šteta. Le

pogledimo jih beljasko Nemce. Pri vseh se pozna naše, slovensko pokolenje, jako mnogo jih zna prav dobro naš jezik. V prehranjenem oziru je mesto navezano edinoma na slovenski Rožin Podravlje — ravnotako pa žive beljaski trgovci edino od svojih slovenskih sosedov. Jasno je, da Beljak v slučaju priklonitve k Nemški Avstriji ne bo imel tega, ker bi bila pač naša meja vmes.

V prometnem oziru pa tvori Beljak takozvano vsprejemno postajo za ves promet iz Nemške Avstrije. To velja bodisi iz Franzensfeste, Solnograda in Dunaja. Obenem pa prihaja vse blago iz Češke tudi v velikih množinah preko Solnograda, Selzthalja. Kot vsprejemna postaja pripade beljaskemu križišču ena najvažnejših nalog — razporediti celotni promet po jugoslovanskih progah, ki tam pričenjajo. Ako pomislimo ono množico vlakov, ki prihajajo vsak dan tja, potem šele lahko zapodemo, kakšnega pomena je Beljak za nas.

Vsled tega pa gre Italijanom za to, da bi nam to važno prometno in gospodarsko postojanko iztrgali iz rok. Vedo pač tudi oni, kakor tudi beljaski Nemci prav natančno, da bi bilo jako težko za njih »pravilno« stvar, ako dobimo to mesto mi. Med Italijo in Avstrijo bi ne ostala namreč niti ena druga glavna železnica kot zveza kot je ona preko Brenerja in Ale — podrejenega pomena bi bila še valgenska proga preko Primolana. Vsled težkega terena zapadno od Pontablja sploh ni mogoča, taka prvovrstna proga; kvečjemu drugovrstna zveza bi se dala izpeljati, pa še ta silno drago.

To je tisti vzrok, zakaj Italija sili, da naj Nemci dobe Beljak. Na eni strani nas hoče oropati za nas jako važne prometne postojanke, na drugi strani pa se boji naše kontrole, boji se odvisnosti od nas, od toliko osovražene Jugoslavije. Lahi vedo namreč natančno, da je Nemce mnogo prej za pridobiti kot nas — dalje pa računajo tudi s tem, da sami nimajo dovolj veleobiti in industrije in so prisiljeni industrijske izdelke uvažati. Ker od nas ne more dobiti mnogo, sami nimamo presilne industrije, skušajo pač doseči prometno črto Videm - Pontablja - Beljak - Dunaj v svojo odvisnost — da potom izmenjave živl za industrijske izdelke nekoliko popopravi težko porušeno lastno gospodarstvo.

Obenem pa deloma računajo v Rimu na to, da se bo Jugoslavija kmalu dvignila iz svojega sedanjega ne baš ugodnega položaja kot sila, ki jo bodo morali usposobevati tudi Italijani, ker bo predstavljala pač kmalu gospodar. veslelo in bo pač vsled svoje mogočnosti kaj lahko in občno motila nemško-lasko kramarjijo, preko Beljaka. Odtod zopet en vzrok, da se mora Beljak odtrgati Jugoslaviji.

Kaj pa naj pravimo k vsem tem poskusom mi? Zdi se nam, da do danes razen nekoliko notic v listih nikdo pravzaprav ni črnil javno kako besedico. Naša javnost pač čaka, da nam bo mirovna konferenca v svoji »dobrohotnosti« podarila to mesto kot zlato jabolko.

Ali smo že kaj informirali svetovnih konferencah o naših gospodarskih težnjah, da jih bo umel ceniti. Tudi tu se moramo zganiti, da nam sovražni faktorji v Parizu, ki so gotovo pridno na delu, ne odžrejo v njihovi sveti pohlepnosti to toli važno mesto. Pečeni golobi nam ne bodo v usta leteli — in mnogo nismo še storili. Ne samo, da se je svojočasno zamudilo priliko zasesti Beljak in Celovec, tudi drugače nismo prav nič storili tu doma, da dokažemo, da je Beljak naš, da ga rabimo, da ga zahtevamo.

Z ozirom na vse navedeno je razvidno, da je Beljak mnogo, mnogo važnejši za nas kot Celovec — ta Pensionopolis — ker ima mnogo večjo gospodarsko in tudi politično važnost za nas. Brez Beljaka Celovec ne pomeni mnogo — z Beljakom pa pridobimo na severozapadnem kotu vse, celo Koroško v svoje gospodarsko območje.

rešimo jugoslovanski Korotan narodne in pa gospodarske pogube — celidržavi pridobimo važno gospodarsko prometno križišče.

Zveza jugoslovanskih železničarjev
sklepuje

za danes, 7. aprila ob 7½ zvečer javni železničarski shod v Mestnem domu.

Dnevni red:

Odgovor vlade na zahteve Zveze.

Vsak jugoslovanski železničar na shod!

Slovenski javnosti.

Ze dalje časa sem prinašajo časopisi notice, v katerih dolže češko politiko, da sledi le sebične cilje in češki narod, da se je izneveril slovenski solidarnosti. Te notice so rodile že sad: V časnikih se kažejo že večji članki z izrecno protičeško tendenco, in slovenska javnost, ki je imela pred petimi meseci za Čehe le besede priznanja in ljubezni, kaže danes že sledove tega zastrupljanja.

Ta pojav napotil je nas Čehe, ki živimo v Sloveniji, da se obrnemo do slovenske javnosti, ter njej razložimo naziranje, čute in stališča češkega naroda.

Ni drugega naroda slovanskega, ki bi bil tako brezpogojno udan misli slovanske vzajemnosti, kakor je češki. Od časa, ko smo se dvignili k lastnemu narodnemu življenju — bilo je to že v srednjem veku v husitski dobi — niti za trenutek nismo se izneverili tej misli in nismo se postavili v tuje službe proti kakemu slovanskemu narodu. Nikoli od te dobe ni vodila našega delovanja sebičnost, vselej smo se borili in žrtvovali za ideale svobode in človeštva. V tej ponosni svobodi se smejemo z nami primerjati edino le Srbi. In, kakor je bilo, tako je sedaj in bode tudi v prihodnosti. Pri nas ni stranke, ki bi bila izključno češka in ne obednem slovanska. Če so morda posamezniki takega mišljenja, so brez vsakega vpliva na javno mnenje in na potek češke politike. Vsi naši javni delavci, brez izjeme, tudi ti, katerim se med Slovenci podtika izdajstvo jugoslovanskih interesov so navdani slovanskega duha in, ako se jim morda smejo očitati kake hibe, nikoli ne iznevere slovanski misli.

V prvi vrsti velja to o predsedniku češke republike Masaryku. Mož, ki ga bo zgodovina postavila med najboljšesinove našega naroda, je tako vzvišen nad vse sumničanje, da bi se zdelo odveč ga braniti. Toda žalibog begajo slovensko javnost ljudje, ki ne vedo, da je bil Masaryk duševni oče večine ustvariteljev hrvaško-srbske koalicije in ki so pozabili na njegovo odločno in pošteno delovanje v Friedjungovem procesu. Temu možu, ki se je po petletni odsotnosti na povratku v domovino in k bolni soprog ustavil že v Rimu za intervencijo v prid Jugoslovanov, se danes podtika sovraštvo do jugoslovanskega ujedinjenja. Prezident Masaryk je mož, v katerem so vtelesnjeni najboljši znaki češkega človeka. Zato čuti vsak zaveden Čeh sumničanje njegovega političnega značaja, kot osebno žaltev. In smo prepričani, da bi vsak v Sloveniji živeti Čeh prevzel brez obotavljanja osebno odgovornost za Masarykovo slovansko zvestobo.

Vesti o delovanju češke delegacije pri mirovni konferenci in o raznih izrekih posameznih čeških politikov, se ne dajo kontrolirati. Ako je na teh vesteh sploh kaj resnice, sledi iz nje le, da naša delegacija in naši politiki dvomijo o dosegljivosti nekaterih jugoslovanskih zahtev v laško - jugoslovanskem sporu. Toda dvom o dosegljivosti še ni dvom o upravičenosti kakih zahtev, še manj

pa pomeni tak dvom sovraštvo do Jugoslovancev.

Niti kaka kritika, ki jo je morebiti izrekel ta ali oni izmed naših politikov o hibah politike Jugoslovancev bivše Avstrije. Toda niti te, niti notranji položaj ni brez velikih težav, in nas sili, da vse svoje moči porabimo, da podpremo, zagotovimo in ojačamo svojo novo državo.

Slovensko javnost moti razmerje med laškim in češkim narodom. Lahko spadajo k antanti, kamor spadajo tudi Čehi — javno od preteklega poletja, z duhom od početka vojne. Skupno smo se borili proti skupnemu sovražniku. Največji del naše izvenavstrijske vojske, ki jo imamo sedaj doma, je bil organiziran in opremljen na Laškem. Kot del laške armade je imela ta legija subalterne častnike Čehov; višji so bili Lahi in vrhovni general je bil general Piccione. Koj po končani vojni se je vrnila legija v domovino, kakor umevno tudi višji častniki in svojim vrhovnim poveljnikom, ki je bil njih organizator. Te čete so sedaj del čehoslovaške vojske, so izvrstno opremljene in oborožene. To je preskrbela laška vlada, ki jih je na njih povratku v domovino tudi bogato založila z živežem, česar izstradana Češka ne bi bila premožna. Po zašlugi njih organizatorja in vseh častnikov so te čete izvrstno izvežbane in disciplinirane. Češko-slovaški državci, ki je bila takoj po povratku v veliki vojaški tisk, so storile neprecenljive službe. Ali naj država zapodi sedaj one častnike, ker so laške narodnosti in naj s tem desorganizira one čete?

Češki narod nima poudarila do sovražstva proti italijanskemu narodu, toda živci prijateljskemu odnosu napram njemu ni slep za imperijalistične težnje, ki obvladajo sedaj odločujoče kroge na Laškem. O tem bi se slovanska javnost lahko prepričala, ako bi zvedela za vse manifestacije in izjave simpatije za Jugoslovance, ki jih objavljajo češki listi. V najnovejši dobi pričakuje Jugoslovani pomoč za svoje težnje od dogodkov, ki se pripravljajo v Italiji. Zdi se, da so te nade upravičene. Toda močno bi se varali, ako bi pričakovali pomoči le od tega, da bo sosedova hiša gorela. Tak požar bi prinesel le oslabljenje nasprotnika, nikakor pa ne pozitivne podpore jugoslovanski pravici. Sigurneje bo, ako se računa tudi na čut narodne pravičnosti teh slojev, ki hočejo uveljaviti onstran meje svojo voljo. Ti sloji so pa tudi del italijanskega naroda in čutijo italijansko, pač pa ne imperijalistično. Kako pa naj računamo na njih pravičnost, ako med tem vzplamti med Slovenci sovraštvo do vsega, kar je laškega. Ne kaže torej netiti takega sovraštva do celega italijanskega naroda, ako so opravičeni upi, da je velik del tega naroda dostopen pravičnemu naziranju na jugoslovanske težnje.

Poleg nezaupanja in sovraštva ne gne se v slovenski javnosti neki skepticizem do idealov, o katerih smo verjeli, da se zanje bori vsa Antanta. Je pač žalostno razočaranje, ako vidimo, da moške, ki so imeli med vojno polna nsta teh idealov, le-te sedaj zapušča. Iz tega pa se ne sme sklepati, da so jih zapustili tudi oni, ki so zanje umirali v strelskih jarkih. Nič ne bi bilo tako pogubnega, kakor zanižanje idealizma v mednarodnih odnosih. In ne le v mednarodnih stikih, tudi v javnem in zasebnem življenju ga potrebujemo.

Vsaki izmed nas je dobil med vojno kako moralno rano. Skoda, ki jo je s tem utrpela človeška družba, je brez dvoma velika večja, kot vsa gmožna škoda, ki jo je povzročila vojna. Ako naj se ne razseje človeška družba, moramo se vsi moralno zdraviti; posamezniki kakor narodi. K temu pa potrebujemo vere v ideale, ne cinizma; zaupanja ne sumničnega; ljubezni ne sovraštva. Le s tem se povzdignemo iz sedanjih bed, zacelimo rane in si zgradimo boljšo bodočnost.

Bratski odnosi med Čehi in Jugoslovani so za oba naroda zelo važni. Njih prelom bi bil nesreča za oba naroda v sedanjih kritičnih dobi morda za Jugoslovane večja, kakor za Čeha. Zato rožimo slovensko javnost, da se ne pusti begati po vesteh, ki se širijo gotovo v sovražnem interesu. Vabimo vse Slovence, ki se zanimajo za življenje in stremjenje češkega naroda v svojo sredo, kjer bodo sprejeti z bratsko ljubeznijo in dobe vselej točnih poročil in informacij. Iz tega medsebojnega spoznanja mora vzkaliti le trdna bratska ljubezen. Za to tudi upamo, da ostane vse protičeško življenje brez vpliva na slovensko javnost. Med vojno je imelo slovensko ljudstvo priložnost poznati razne narode, med njimi tudi Čeha. Bili so to sinovi vseh slojev našega naroda. Dobrodošli pač niso bili, vsaj vsa vojna ni bila dobrodošla. Toda včas temu smo uverjeni, da so ostavili ti moške v spominu slovenskega ljudstva le dobre vtise in da je to ljudstvo spoznalo Čeha kot resen in pošten narod.

Smatrali smo za svojo dolžnost, da to povemo slovenski javnosti, kot sinovi tega naša malega, toda ponosnega naroda.

V Ljubljani, dne 3. aprila 1919.
Za društvo „Česká obec v Ljubljani“:
Predsednik: Růžička, Milbert, Otáhal,
Černák, dr. Karel, Holub, Božan.

Banatsko vprašanje.

Kakor mi želimo, da se Srbi mirno-
restrajo za našo zapadno mejo, sva-
mo tako moramo tudi mi posvečati svojo
pozornost njihovim specielnim, četudi nam
vsem skupnim interesom, namreč njihovim
mejam na vzhodu, jugu itd., ki na-
dijo marsikateri problem a. pr. v Banatu,
proti Bulgariji, proti Grčiji (Solun) i. t. d.

Največ pozornosti vzbuja banatsko
vprašanje valed odpora Romunov. Da
znana pogodba, katero so Romuni skle-
nili, ne velja več, je povsem jasno, ker
so pozneje sklenili drugo pogodbo s cen-
tralnimi državami, ki prvo eno ipso facto
uničuje. Romuni imajo torej ravno toliko
pravice do Banata kakor mi, t. j. vsak od
svojega dela.

Zahtevamo lahko svoj del Banata
iz gospodarskih ozirov. Toda o tem se
je že razpravljalo.

Zato omenjam samo sledeče: Jugos-
lavija je večinoma gorata država, pri-
manjuje ji za prehrano neobhodno po-
trebnega polja; Romunija pa ima v Mol-
davi in Valahiji tako prostrana polja,
da pridela mnogo več žita nego ga sa-
ma potrebuje. Gospodarski moment to-
rej govori za nas.

Ravnokotni govori za nas tudi na-
rodnostni moment. Madžarov je v Ba-
natu tako malo, da povsem izgine med
drugimi narodi. Imam pred seboj štiri
različne etnografske karte. Na vsaki se
nahaja le tu pa tam kak neznamenit mad-
žarski otok. Tudi Nemci, dasi jih je
precej, ne živijo v kompaktni masi, tem-
več so raztreseni. V kompaktni masi
živijo samo Srbi in Romuni. Romuni živijo
v kompaktni masi nekako do črte Arad.
Temešvar, vzhodno Vrseca, vzhodno
Bele cerkve, Moldava (ob Donavi na-
sproti Golubacu). Oboje stranski narod-
nostni otoki se kompenzirajo. Nemce pa
mi lahko z ravno isto pravico reklamir-
amo za se kakor Romuni. Nam bi moral
torej pripadati celi komitat torontalski
in južni del temešvarskega in kra-
ševskega komitata. Ozirom se le na
zemljevide, (narjene od Nemcev, torej
ne Srbom v prilog); statistike ne nava-
jam, ker je popolnoma potrjena (v
škodo Srbom seveda). Kako se je de-
lala statistika na južnem Ogrskem, naj
navedem samo en vzgled. V Subotici
so l. 1900 našli 82.000 prebivalcev, in
sicer 46.000 Madžarov, približno 2000
Nemcev in 2 in pol tisoč Srbo-Hrvatov.
Kake narodnosti je bilo več kot 30.000
prebivalcev, to ve samo madžarski sta-
tistični urad, ki jim je narodnost eska-
motiral. Letos pa so našli v Subotici
80.000 Srbo-Hrvatov! Toliko v nacio-
nalnem momentu v podlago nadaljnji
razpravi, ker se je o tem že kolikor to-
liko pisalo.

Nekoliko bolj bi pa rad povdarjal
strategično važnost Banata za našo pre-
stolico. Naj se mi dovolijo par besed o
tej zadevi, dasi sem laik. Saj so danda-
našnji laiki že rojeni ministri ali pover-
jeniki (s katerimi se pa nikakor ne na-
merjam primerjati) ali vojaški atašej
(kakor n. pr. katoliški duhovnik kaplan
Fr. Feinler l. 1914 od Zjedinenih držav
imenovan za vojaškega atašaja na naj-
važnejši točki, namreč v Tokiju).

Pred kratkim so prišli iz Pariza
krilate besede: »Naša prestolnica (Pa-
riz) je približno mejo. Ker ne maramo
prestolnice preloziti, se mora odmak-
niti meja, oziroma dobiti moramo garan-
cije itd.« Kar velja za Pariz, velja še v
mnogo večji meri o naši prestolnici.
Beograd leži ravno ob meji. Pa tudi mi
ne maramo preloziti svoje prestolice,
ker je naše največje mesto (Trst bo te-
žko kedaj naš), ker je bila prestolnica
naše matuške Srbije in — last not least
— ker leži na izredno važni točki. Tu se
snidejo vse vodne ceste iz cele bivše
Avstrije in Balkana — to so žile dovod-
ne in Beograd je srce, iz katerega vo-
di ena odvodnica Donava naravnost do
morja in do Orijenta. Beograd je torej
že po svoji legi naše naravno središče.

Treba bo torej prestaviti mejo, to tem-
boji, ker s tem ne zahtevamo nič tujega,
temveč rešimo menda pol milijona svojih
bratov. Prestaviti se morajo meje
tako daleč, da bo obramba naše prestolice
mogoča; mesta se pa dandanašnji ne
dajo več braniti iz bližine, ker jih so-
vražnik lahko s topovi razruši; treba je
torej pred mestom toliko lastne zemlje,
da je uspešen razvoj armad (Aufmarsch)
mogoč. Koliko torej? Turkom se je po
balkanski vojni dolžni za obrambo Carigrada
in morskimi ožinami, ki je bil povprečno 100 km širok in se je
še le po turški invaziji v drugi balkan-
ski vojni razširil. Ko so bili ravno pred
nim letom zavezniški potisnjeni na Fran-
coskem do morja na razdaljo kakih 70
kilometrov, se še generalissimo Foch ni
zdelo potrebno, da bi storil kake daleko-
sežne korake (mislim umaknitev levega
krila). V istem času je bil Pariz boni-
bardiran iz razdalje 100 do 120 km. Pol-
otok Galipoli se je za razvoj avirane ar-
made skaza, kot premajhen.

Dovolji zgledov. Mislim torej, da mo-
ra meja iti v razdalji od prestolice v lo-
ku, čigar polmer meri kakih 100 km.
In to se čudovito krije z našo narodnost-
no mejo v Banatu, ki sem jo omenil
zgoraj. Če bi se torej meja dolotila ka-
kih 20 km vzhodno od Vrseca, Bele cer-
kve do Moldave, bi to povsod znašalo
kakih 100 km. Na severu od Vrseca bo
se pa ta radij pre razširil nego skraj.

Naj to zadostuje. Le par besed naj
se posvetim zgodovinskemu momentu,
ki tudi govori za pravičnost naših za-
htev. Temeški Banat je svojčas politično
spadal k Volvodini Srbiji v Backi. Leta
1849. se je namreč ustanovila poseba
avstrijska kronovina z naslovom:
»Serbische Wojwodina und Temeser
Banat«, po mnenju na valed tega, ker je
bil samostojen, temveč hč in srbizem

prevladoval srbski element. Posledično
bila za časa nagode obe deželi repot
združeni z Ogrsko.

Kaj hočemo?

Gover poslanca dr. Blaža Fuca v
adreni dobiti Narodnega Predstavn-
stva v Beogradu.
(Konec)

GOSPODARSKI POLOŽAJ.

40% prometa tržaške luke odpade
na Jugoslavijo, 50% na ostale dežele
v zaledju Trsta in slovenskih pokrajin
črpa Trst svoje meje in blagostanje.
Nikdar ni imel toliko blaginje, kot sedaj
skrajni polotokom; nasprotno, Trst se je
vedno boril proti temu, da bi v držav-
cum filius mori quam unquam amplius
otoku. Leta 1882 se je prav radi tega
izročil protovoljno Habsburčanom, da
bi ne prišel pod Benečane. In leta
1818 so izjavili Tržačani cesarju Mak-
similijanu I., da se velle potius omnes
cum filius mori quam unquam amplius
ad manus Venetorum perveniret.

Gospodski Motiv te izjave gotovo
takrat ni bilo nacionalno mišljenje, to
je jasno, ampak gospodarski moment
je tu odločeval. In tega se sveda Trst
tudi danes. Ne mislite, da je to, kar
reče tržaški župan, v resnici vox popu-
li. Naj se da Trstu svoboda in pravica,
da odloča sam o sebi, pa bo strahno
malo glasov za Italijo. (Tako je!)
Trst grozi gospodarski polom, kakor
hitro pride pod Italijo, prav tako ka-
kor vedo Istrani in Goričani, da bodo
gospodarsko popolnoma uničeni, če
pridejo pod Italijo. Največje dohodke
jim daje vino in oljčevje; ti predmeti se
pa producirajo pri njih z mnogo višji-
mi stroški nego v Italiji.

Seveda se Italija sveda tega gro-
zečega gospodarskega poloma in ga
hoče preprečiti z drugo napako: hoče
tudi Reko, tako da bi zaprla vsem
srednjim in severnim delom naše dr-
žave pot do morja in nas prisilila, da
si jemljemo vsak kosček kruha od
Italijanov po cenah, ki bi jih oni dikti-
rali. Ali si moremo misliti aramotnejše
razmere nego so te, ki jih hoče uvelja-
viti Italija za nas? Ali moremo mirno
gledati, da nas izpodrinejo od morja,
ob katerem smo bivali 1800 let? (Plokanje.)

POSEBNA NALOGA SLOVENSKEGA NARODA.

In še nekaj! Slovenski narod, ki
leži na Nemce od morja, je imel važno
politično vlogo. Mi vemo, kako so bili
Slovenci na tem teritoriju tra v obeh
germanstva, koliko nasilja in truda je
bilo, da bi se ustvaril tisti glasoviti
nemški most do Adrije. (Plokanje.)
Gospodje, mi smo držali 1800 let po-
koncu steber, ki je ločil Nemce od
morja! Mi smo bili tisti jez, ki je bra-
nil, da se nemška povodenj ni razšila
proti vzhodu. Ako bo Trst postal ita-
lijanski, gospodje, mislim, da bo ita-
lijanski samo navidez. To ne bo nič
druga nego germanisti Trst, nič dru-
ga nego eksponirana germanstva.
Kajti naš narod ne bo mogel več zadržati
nemške invazije, ker bo name-
sto kompaktnega ujedinjenega naroda
nastala valed političnih bojov mešana
bros odporne moči. (Tako je!)

BLAZNOST ITALIJANSKEGA IMPERIJALIZMA.

Toda, gospodje, italijanski imperi-
jalizem zahteva v svojem blaznem po-
hlepu še več. Zahteva celo Istro in
Dalmacijo. Bolne želje so to, povedati
na vsak način in na vsako ceno moč
države, bolne želje kakor smo jih vi-
deli v zgodovini pri Aleksandru Velikem,
perzijskih kraljih, turških sultan-
ih, Napoleona I. in Viljema II. Toda
njihova udeca naj bo tudi italijanske-
mu imperijalizmu glasen memento
mori! (Tako je!)

GOSPODARSKI BOJ.

Ako nam Italija spre istično
obal, ako nas odreže od morja, tedaj
bo s tem začela še nekaj drugega ka-
kor smo politični boj; s tem bo začela
proti nam tudi gospodarski boj. V tem
slučaju ne vidim, kdo bo močnejši in
kdo bo imel večjo akordo od tega. Mi
vemo, da Italija v tem slučaju ne bo
mogla izvašati svojih izdelkov na Bal-
kan in da si bo morala iskati drugje
trga za svoje blago. Vemo pa tudi, da
bo naša država dovolj švrta in boga-
ta, da bo kitov vsamr imela dovolj pri-
jateljev, da bo mogla uspešno voditi
ta boj. (Tako je!)

LONDONSKA POGODBA.

Ali naj se na podlagi krpe papir-
ja raztrga živ narod? Londonška po-
godba, ki je izredak tajne diplomacije
in imperijalistične mentalitete mogot-
stev, je bila vendar sklenjena pod po-
gojem resne občutitve. Napravljena je
bila proti Avstriji in glavni njem mo-
tiv je bil strategični, ki danes ne ob-
stoji več. Avstro - Ogrska monarhija
ni več Italija na vzhodu ni več ogr-
janska, ker smo mi likirali. Če bi o-
stojal še kak strategični motiv in če bi
tak motiv sploh kak argument, potem
bi ta govornik samo za nas, ki smo si-
bični.

Londonška pogodba je izgubila
svoj objekt, kakor bi bila izgubila svoj
subjekt, ako bi bila s. pr. Italija ras-
padla pod vplivom boljševizma. Ker
ni več objekta, tudi londonška pogodba
ni več, ker ona ni bila naprava proti
kraljevini Srbiji, še manj pa proti kra-
jevini Srbov, Hrvatov in Slovencev,
za katere so takrat sploh še ni snalo,
kakor se tudi ni snalo, da se bo ra-
nušila avstro - ogrska monarhija. Saj
je znano, da je bila Rusija, ki je tudi
podpisala to pogodbo, proti ujedinje-
nju Jugoslovancev.

Kako naj tedaj služi ta pogodba za
presejo naših razmer, kako naj tvori
podlago za razsodbo v sporu med za-
vezniki? Ali naj sodijo oni, ki so po-
godbo podpisali, kot judices in causa
sua? Ali naj se reši usoda našega na-
roda s majoritarizmom? Ali naj se po-
zabi na one ogromne žrtve Srbije, ki
so bile relativno in absolutno večje
nego one, ki jih je doprinesla Italija
(Tako je!), ako tudi ne vržemo na teht-
nico vseh onih muk in trpljenja naše-
ga naroda v Avstro - Ogrski, ako se
tudi ne spominjamo vseh onih tisočev,
ki so poginili na moriščih, vseh onih,
ki so padli kot žrtve avstro - ogrskega
militarizma! (Zivahna pohvala.)

RIMSKI PALET.

Da, gospodje, mi bi mogli rešiti ta
spor z Italijo sami, ako bi ta stala na
načelih, ki sta jih zastopala nekdanji
Mazzini in Garibaldi! In v istini je bil
v tej svetovni vojski čas, ko se je ita-
lijanska javnost postavila na tako sta-
lišče. Takrat, ko je avstro - ogrska ar-
mada stala zmagovito globoko v Itali-
ji, takrat so najboljši italijanski duho-
vi sklenili glasoviti rimski pakt, ki je
superlativ mednarodne morale in na
podlagi katerega bi se mogli zediniti
tako: (Tako je!) Vemo, da ta pakt ni
bil sklenjen od strani dveh vlad, toda
bil je sklenjen javno od zastopnikov
naroda, bil je javno odobran in od
nikoder ni bilo ugovora. (Čujte! Čujte!)

Ali naj v politiki res ne velja več
vera in poštenje? Ali naj se pozabi,
da je tudi oficijelna Italija priznala
Wilsonove teze, na podlagi katerih je
bil sklenjen rimski pakt, in da se je s
tem implicitno odrekla voljavnosti lon-
donske pogodbe? (Tako je!)

Gospodje, ako obvelja londonška
pogodba, ne bo samo ostala našemu na-
rodu zavest, da mu je bila priznana
ogromna krivica, ampak med nami in
med njimi bo ležala tudi zavest var-
naga zaupanja, živost varane vere —
in tega ne bomo pozabili nikdar! (Ta-
ko je!)

Tudi nam se je obetalo popolno
ujedinjenje našega naroda, čeprav ta
obet ni bil pisan. Vprašam vas pa, go-
spodje, ali naj zato izgubi svojo moč?
Italija tudi ni šla v boj samo na podla-
gi londonške pogodbe. Mislim, da bi
italijanski narod protestiral, ako bi mu
kdo očital, da je Italija šla v boj kakor
kak nemški Söldner zgolj za plačilo.
Italija je morala v vojno, da varuje
lastni svoj obstanek, da varuje svojo
lastno državno neodvisnost, ker bi bila
Italija ogrožena v prvi vrsti, ako bi
bile zmagale centralne države. Zato je
znano, gospodje, da se Italija danes
oklepa liki Shylocka svoje londonške
pogodbe. (Tako je!)

SACRO EGOIZMO.

Gospodje, londonška pogodba stoji
za nas izven vsake diskusije. Mi si ne
moremo misliti, da bi naši visoki za-
vezniki ne hoteli razumeti našega sta-
lišča; ne moremo si misliti, da bi ga ne
hotelu umeti dežela vere, Anglije. In
četudi nimamo danes v Franciji javne-
ga foruma, kjer bi mogli zastopati
svoje težnje, si ne moremo misliti, da
bi ona Francija, ki je bila vedno vzor
vsakega svobodnega pokreta, ki je bila
sibelka svobode narodov, ki je od nek-
daj imela gorko srce za zatirane narode,
da bi ona Francija, ki nam je že
pred 100 leti priznala pravico do naše
obali s tem, da je ustanovila kralje-
stvo ilirsko, da bi ona Francija sapa-
stila visoki pedestal idealizma in po-
litične morale ter se ponižala na naše-
le, izraženo v besedah: sacro egoizmo!

ZVEZA NARODOV.

Razširjenje takega političnega
žustvovanja, gospodje, bi pomenilo ne
samo to, da se odnosaži med državami
ne bodo izboljšali, ampak bi pomenilo
tudi, da so mednarodne razmere še ne-
zdrave in da še ni nastopil slati vek,
ki se nam je saseniti izza Wilsonove
postave, da še ni nastopilo edinstvo na-
rodov. Zveza narodov bi bila v tem
slučaju samo fata morgana. Gospodje!
Če go naj osnuje zveza narodov, se
more osnovati na zdravih, trdnih teme-
lji pravice in sporazuma ne pa na pe-
stu nasilja, majoritarizma in tajnih po-
godb. (Tako je!)

Zveza narodov ne sme stopiti v
svet s novo Bosno, s novo Alzacijo-
Loreno.

IRENDA.

Kakor Avstrija ni nikdar posedo-
vala Borne in Lombardijo, kakor ni
Nemčija kljub vseh svoji vojaški moči
nikdar posedovala Alzacijo-Loreno,
ker so zveza teh prebivalcev bila vedno

za svojo prvotno domovino, tako je
tudi sigurno, da Italija ne bo nikdar
posedovala pokrajina na zapadu naše
države. (Tako je!)

Gospodje! Srca prebivalcev teh
pokrajin bodo z nami, njihove misli
bodo pri nas, njihove želje bodo kora-
kale preko mej in preko vseh vojaških
kordonov! Mi ne bomo mogli ostati
hladnega srca, kakor ne moremo biti
mirne krvi danes, ko vidimo, da sku-
šajo od matere domovine odtrgati nje-
no dečo. Eden za vse, vsi za enega!
(Zivahno pritrdjevanje in plokanje.)

SLOBODNE PLEBISCIT.

Gospodje, če bi bil obstojal kak
dvom, komu pripadajo te zasedene
zemlje, imamo pot, ki je najbolj pravi-
čna in sprejemljiva za vse naše za-
veznike, pot narodne volje, narodne samo-
odločbe. Če je Italija tako uverjena o
svojem pravu kakor mi, mora sprejeti
to ponudbo. Res je sicer, da se je naš
narod že odločil. Mi vemo, da je na Go-
riškem v težkih dneh okupacije bilo
izvršeno glasovanje naroda in da je
od 100.000 prebivalcev, ki so takrat
bivali na slovenskem Goriškem, se po-
pisalo 85.000 ljudi za Jugoslavijo, za
združenje s kraljevino Srbov, Hrvatov
in Slovencev. Zato ne moremo trpeti,
da bi se odločilo o narodu, ki se je že
odločil in oddal svojo izjavo, preko
njega, brez njega in proti njemu. To
bi se reklo napraviti zločin, ki bi se
strašno maščeval nad vsemi, ki bi ga
doprinesli. (Zivahno pritrdjevanje in
plokanje.)

NAŠ NAROD SE NE UDA!

Gospodje, v zadnjem času so došle
vesti, ki so se izkazale kot neresnične.
Toda v teh vesteh je bilo rečeno, da se
zagotovo za one dele našega naroda,
ki bi prišli pod tujo oblast, avtonomi-
ja. Gospodje, ne delajmo si iluzij, in ne
igramo se s besedo »avtonomija«. Nam
Slovenec je že bivša Avstrija ponu-
la avtonomijo, a mi je nismo hoteli
sprejeti, ker smo hoteli biti ujedinjeni
s vsemi Srbi, Hrvati in Slovenci! Re-
šilo naj bi se vprašanje našega naroda
s tem, da bi se mu dala samo avto-
nomija? In to sedaj, ko umirajo v Ita-
liji naši voditelji, naši jetniki v laških
jarkih, ko jim krvave roke od težkih
verig, ko gnijejo pri živem telesu in
vse to v znamenju svobode in 2000let-
ne laške kulture? Ne, gospoda, naš
narod čaka. Zlomil ga ni beneški meč,
uničil ga ni turški plamen, prestrašile
ga niso nemške vislice, pa ga ne bo
strel italijanske verige in ječe! Naš
narod trpi, kakor ni še trpel nikdar,
škriplje z zobni in čaka. Nikdar in
nikoli se ne bo posredilo Italijanom, ta
narod pridobiti, ta narod, ki je trden,
krepak in kremenit, kakor akala, na
kateri stanuje. Za nas ne obstaja vpra-
šanje: ali pojde Italija in teh krajev,
ampak samo: kdaj pojde! (Zivahno
odobravanje in plokanje.) Zato izja-
vijo v imenu slovenskega dela našega
naroda, zlasti tudi v imenu onih
400.000 Slovencev, ki bivajo v zasede-
ni Kranjski, Istri, Trstu, slovenskem
delu Goriške, kojega zakoniti zastop-
nik sem tu, da mi protestiramo proti
našini okupaciji od strani Italije, da
protestiramo proti barbarškemu postop-
anju italijanskih oblasti v naši kra-
jih, protestiramo proti temu, da bi mi-
rovna konferenca v Parizu hotela pro-
ti naši volji pridružit naša kraja komur-
koli. (Plokanje.) Izjavljam, da prizna-
vamo kot svojo državo edine le kralje-
vino Srbov, Hrvatov in Slovencev, ka-
teri ostanemo svesti do smrti, da pri-
znamo kralja Petra in prestolona-
slednika Aleksandra, da ostanemo
svesti svojemu narodu, pa naj se
zgodi kar hoče! (Zivahno odobravanje
in plokanje.) Vas, bratje, pa prosimo,
da nas ne pozabite. (Klici: »Nečemo
vas savoraviti!«)

Tem svojim žustvom smo hoteli
dati izraza v adresi. Zato izjavljam v
imenu Demokratskega kluba, da bomo
glasovali zanjo. (Zivahno odobrava-
nje in plokanje. Govorniku čestita
zelo mnogo poslancev vseh strank in
skoro vsi ministri.)

Naše vinogradništvo.

Pretežni del Jugoslavije, kakor tudi
Slovenije same, je že po svoji geografski
legi eminentno vinorodna dežela.

Količeka gospodarskega pomena je
vinogradništvo za Slovenijo, kakor za
celo Jugoslavijo, sploh, je razvidno iz
tega, da obsega po uradni statistiki Slo-
venija sama, to je ves po Slovincih na-
selen del naše države (brez Istre)
47.000 ha vinogradov in da pridelava
v srednjih letih, kakor je bilo n. pr. lanske
leto, 1 1/2 milijona hl vina. Ako računa-
mo po najmanjši sedanjih vrednosti vina,
to je po 5 K litar, pridemo do zaključ-
ka, da je Slovenija sama lani pridelala
za 625 milijonov kron vina.

Cela srednja vinska letina bivše Av-
strije se je uradno cenila na 4-5 milijonov
hektolitrov vina. Od tega pa odpada
dobra polovica na bivše avstrijske de-
žele, ki so naseljene po Jugoslovanih in
pripadajo sedaj Jugoslaviji.

Če pristojemo k temu že vinko pro-
dukcijo slovenskih dežela bivše ogrske
krone (južne Ogrske, Hrvaške in Slavo-
nije) ter bivše kraljevine Srbije, pride-
mo do zaključka, da bode pridelala Ju-
goslavija v srednjih letih okoli 10 milijonov
hektolitrov vina.

Če pristojemo k temu že vinko pro-
dukcijo slovenskih dežela bivše ogrske
krone (južne Ogrske, Hrvaške in Slavo-
nije) ter bivše kraljevine Srbije, pride-
mo do zaključka, da bode pridelala Ju-
goslavija v srednjih letih okoli 10 milijonov
hektolitrov vina.

ne hektolitrov vina, v sedanjih vrednostih poldruge milijarde kron. Te številke dokazujejo gotovo dovolj lasno, da ima naša država v vinogradništvu pravi zaklad, ki ga je le treba s pametnimi odredbami in smotnim delom dvigniti. Vsaj je umevno, da bode poleg lesa, žit, vin in prašičev, moral zlasti izvoz vina dati poglavitni vir dohodka naši mladi državi. Skrbeti pa moramo še o pravem času, da si zagotovimo zunanji trg in da organiziramo vinogradništvo tako, da bo sposobno za izvoz, sicer nas prehitijo druge države, zlasti Italija, s čenelimi svojimi pridelki in naše vinogradništvo doživi lahko hudo krizo.

Da bomo svoj vinski pridelek izvažali samo na sever, zlasti v severne slovanske države, je umevno. Značilno pa je za nas to, da se za naše vinsko vprašanje zanimajo bolj tuji, kot mi sami. Pisec teh vrstic je bil pozvan, da je spisal uvodni članek o vinogradništvu v Jugoslaviji za prvo številko novostanovljenega češkega strokovnega lista »Vinařské Listy«, glasila čeških vinskih trgovcev. Enak poziv je dobil od prvega krtokvne lista dunajskega (»Allgem. Weinztg.«). Največji češki politični dnevnik »Nár. Listy« prinaša v svoji 47. številki z dne 26. februarja 1919 iz pisa nekega R. Záhorškega toplo pisan članek, ki se potuje zlasti za slovensko Primorje. V tem članku najdemo sledeči odstavek: »Primorski agrarec, vinogradnik, je zdrav predstavitelj dremajočih sil slovenskega naroda. Visok, krepak, bistrih oči, začarani s samozvestno inteligenco bodočega veltrogovca. Ima znatne zmožnosti prilagoditi se svojem okolju, dane okolnosti si bode obrnil v pri in v svojo korist. Ko bi se vinogradništvo v južnih deželah, zlasti v slovenskih, konsolidovalo tako, da se posamezniki strnejo v društva in svrhu izvoza še v večji meri, nego se je to godilo doslej, potem bi se mu gotovo posrečilo, izpodiniti enakovredna, a čisto manj vredna avstrijska vina iz našega (t. j. češkega) trga in naš (češki) denar bi se ne stekal več v one dežele, katere so nas itak veljale že preveč žrtve.«

Da je naše vino za eksport sposobno, dokazuje uspeh prve slovenske vinske razstave v Pragi, ki jo je leta 1909, pod vodstvom podpisane vrziorila kmetijska podružnica novomeška, kakor tudi okolnost, da se je potom dunajskega trgovca Webra zalagala dunajska rotovska klet v vipavski vini, ki so se tam točila kot nižjeavstrijska vina.

In kako je pri nas? Nič se ne gane, da bi se v tem oziru kaj storilo, ali vsaj pripravljalo. Edino vinarsko združenje v deželi, ki je v zadnjem času še delovala in ni bila samo na papirju, smo komaj rešili gotove smrti, na katero je bila že obsojena. Slovenski vinogradniki nimajo niti enega samostojnega strokovnega glasila, ki bi vzbujal, organiziral in podučeval vinogradnike. Čehi s svojim razmeroma neznatnim vinogradništvom imajo zdaj že dva strokovna vinogradniška lista. Pa ne samo to, pri nas se sliši pogostoma celo glasove, ki vinogradništvo omalovažujejo in mu nasprotujejo. Pogosto se sliši, da bi bilo boljše, da zlasti Dolenjski vinogradništvo opuste. Vsaj pravi baje Nemec »vinska dežela — ravna dežela« in to da velja tudi za nas. Ravno pred izbruhom vojne je neki gospod v nekem listu celo priporočal, da naj dolenjski vinogradniki iztrebijo trto po svojih vinogradih in posadijo v njih raj fižol. Ravno naslednje leto pa, vsled suše, ni fižol skoraj nič obrodil, zato pa je bila prav dobra lanska letina, ki je pri tedanjih vinskih cenah prinesla našim vinogradnikom lepe tisočake, med tem, ko je bivša država rekvirirala fižol po 60 v kilogram. Kako bi izgledala Dolenjska, ko bi sledila temu »kultnemu« nasvetu? Le čevlje sodi naj koptar! Taki in podobni nasveti smejijo ne le namen sam, ampak omalovažujejo našo, tako važno gospodarsko panogo, kot je vinarstvo.

Vinogradništvu, zlasti na Dolenjskem, se očita, da ovira razvoj kmetijstva, da pospešuje pijačevanje in nemoralno življenje, da bi torej bilo bolje, da kmetije vinogradništvo opuste.

Res je, da blagostanje v vinorodnih krajih na Dolenjskem doslej ni bilo ugodno, a temu ni bilo krivo vinogradništvo, temveč cela vrsta drugih okolnosti, tako pred vsem mala, razkosana zemljiška posest. Zelo domljivo je tedaj, ali bi postalo boljše, ko bi se vinogradi opustili. Znano je, da se trte goje po večini v solčnih, a strmih in kamenitih gričih, kjer svet sploh za drugo kulturo ni pripraven, kot za trto ali pa k večjemu še za hoto. Ali bi se z moglo na stotine malih vinogradniških družin preživeti od te zemlje, ako bi na njej ne gojile dragoceno vinsko trto? Kaka beda bi potem nastala po teh krajih, ako bi ne bilo vinogradov, smo videli lahko v času, ko nam je pred 25 leti trta naš vinograde uničila, zlasti v Beli Krajini. Na stotine rodbin se je preselilo v Ameriko, ker jih ni mogla domača zemlja preživeti. Pogostoma se sliši, da večji posestniki, ki so obenem vinogradniki, zanemarjajo vsled vinogradništva svoje kmetije. Izvzemli moramo posamezne slučaje, pa to nikakor ni resnično. Vinogradi ležijo pri nas na solčnih gričih in so spodaj po dolinah še sneg zemljo zakriva, ali pa ko sploh polja še ni mogoče obdelovati, le v vinogradih že vse žive. Vsak dober gospodar skuša vinograd obdelati poprej, predno se prične delo na polju. Po vinogradih delajo večinoma moški, ko skrbje ženske doma za gospodinjstvo in za delo pri hiši. In če so zamojge v vojski, naše pridne gospodinjke brez gospodarjev obdelati poleg vinogradov tudi polje, bodo to zamogli tembolj pridni in marljivi naši gospodarji z njih pomočjo.

Koliko premore gospodarsko toliko zaničevana Dolenjska, pokazala je ravno med vojno. Vidno nam, da je bila

na tisoče moških odsotnih, se je poleg vinogradov tudi polje obdelovalo še tako, da je zalagala Dolenjska z živili ne samo sebe, temveč tudi Ljubljano, Notranjsko, Trst in Istro, kjer bi ljudje bili gladu umirali, ako ne bi bilo Dolenjske.

Ce pa tudi v gospodarstvu na Dolenjskem ni vse tako kot bi bilo želeli, ni vzroka iskati le v vinogradništvu, temveč marsikje drugje. Pred vsem se naj pomisli, da se je pod prejšnjo vlado, prejšnjimi razmerami Dolenjska od strani merodajnih činiteljev sistema tično zanemarjala. Šele pred 25 leti je dobil majhen del Dolenjske svoje prvo železnico in Belokrajina šele tik pred vojno prvo železniško zvezo z ostalim svetom. Veliko, rodovitno krško polje z ogromnimi gozdi v Gorjancih, s krasnimi vinogradi, z bogato prašičrejo itd. še danes nima od Novega mesta do Krškega ali do Brežic nobene železnice, da niti poštno pošto ne zveze. Mnogo naravnih sil leži neizkoriščenih. Kdor je n. pr. videl neizkoriščene vodne moči na gornji Krki, tega, ako ima sploh kaj zmisla za napredek, mora srce boleti, da leže ti zakladi neizkoriščeni. Enako na Kolpi. Kakšna industrija bi nastal pod takimi razmerami drugod, n. pr. na Češkem. Tukaj pa je še tisto malo, kar je tu nekaj bilo, vsled malobričnosti odločilnih krogov moralo propasti.

Dolenjski kmet, vsaj večji posestnik, bi se moral v svojem kmetijstvu bolj specializirati in bolj posluževati strojev. Zdaj je njiva dolenjskega kmeta včasih pravi pravcati botanični vrt, na katerem najdeš najrazličnejše kmetijske kulturne rastline. Morda je to bilo v vojski prav, da je vsak posameznik pridelal vse, kar je rabil za hišo, sam pa svoji zemlji, a po vojski gotovo ne bo prav hodilo. Obilo sadežev in eni njeni skoraj izključuje rabo kmetijskih strojev, ročno delo je pa predragó in prezamudno. Zemljo bo treba intenzivneje obdelovati in pri tem uporabljati kar največ mogoče strojev. Vporabo je treba tudi bolj gnoliti. Tovarno za umetna gnojila ustanoviti, bi bil že zadnji čas. To in razne druge okolnosti so krive, zaostajanja Dolenjske v gospodarskem napredku.

Vinogradništvo se dobro sklada z živino in prašičrejo in te dve kmetijski panogi imata na Dolenjskem gotovo lepo prihodnost. Z dobrim vzglednim gospodarstvom in z marljivim kmetijskim poukom je treba posestnikom pokazati pravo pot, kje in kako se je stvari lotiti. Kdor se pa tega loti, mora kmetijske razmere v vinorodnih krajih temeljito poznati, od zelene mize ukrepe delati in zabavljati, ne izda nič.

Vinogradništvo se pogostoma spravlja tudi v zvezo s pijačevanjem in nemoralnim življenjem. Res je, da dela prilika tatu. K pijačevanju nagiben človek bo prej podlegel, če bo imel priliko piti. Nasprotno pa je znano, da si, kdor je k temu nagnjen, tudi že priliko poišče. Živim 24 let med dolenjskimi vinogradniki in nisem našel tukaj več pijačevanja kot v nevinorodnih krajih dežele. O Vipavcih, ki so znani po svoji treznosti, pa še ne govorim. Med vojsko in tudi po njej se pa vidi dosti več pijanih ljudi v nevinorodnih krajih, zlasti v Ljubljani, kot pa na Dolenjskem. Zakaj? Vinogradnik je štedljiv in če more svoj pridelek ugodno prodati, ga ne trati. Ze davno pred vojsko sem imel priliko poudarjati načelo, da je treba skrbeti za to, da vinogradnik vino lahko in dobro proda, s čemur se bo najhitreje zatrlo pijačevanje. Da je to načelo bilo pravo, se je izkazalo zlasti med vojno. Misel, da se z razširjenjem splošnega abstinencijske gibanja to razvodo lahko odpravi, ni srečna. Kdor pozna človeško naravo, ve, da popolne abstinence pri kmetu ne bode nikoli dosegel. Današnji čas zahteva nekaj razvedrila. Po težkem, trudoplnem delu kozarec osvežujoče pijače, še bolj pa lastnega pridelka, razvedri truda in skrbi polno lice in da veselje do novega dela. Popolne vzdržnosti tedaj ne bomo dosegli, pač pa lahko zmernost, kar želi iskreno vsak prijatelj ljudstva. Zmernost v zauživanju opojnih pijač bomo pa dosegli pred vsem s tem, da dvignemo inteligenco našega ljudstva.

Ako ne bi bilo na Dolenjskem vina, pomagali bi si ljudje drugače. Mesto domačega vina, pili bi tuje pivo, ali pa celo otrovno žganje — ali Spirit. Vsaj ni brez pijače danes dobiti ne blanca, ne delavca. Živo mi je ostal v spominu prizor, ki sem ga doživel ored nekaj leti v lepi, prebujeni vasi na Dolenjskem. Na svojem potovanju prišel sem popolne k trgovcu, vnetemu vinogradniku in posestniku. Sedim v prodajalni in vidi, da prihajajo otroci iz šole, vsak z majhno steklenico v roki. Trgovcu jim natoči svetle tekočine, ki sem jo imel za očetno esenco, otroci plačujejo in odhajajo. Konečno me je le osupnilo, da se toliko te tekočine prodaja in vprašam trgovca, čemu rabijo ti ljudje toliko esenca. »Sram me je povedati, gospod nadzornik,« pravi trgovec, »ta tekočina ni esenca, ampak Spirit. Ker so ljudem trte opešale in nimajo vina, pijejo z vodo pomešan Spirit.«

Tako delajo tudi baje na Gorenjskem. Ali je Spirit za ljudsko zdravje bolj, nego kapljica dobrega domačega vina ali petijota? Gotovo ne, kajti največji strup za dušo in telo je ta nezdrava pijača.

Konečno pa še nekaj o moralih, ki se tudi rada spravlja v zvezo z vinogradništvom. Živim dolgo med takimi ljudstvom, prepotujem letno skoraj vso vinorodno deželo, a da bi bila morala v vinorodnih krajih slabša kot drugje, risem opazil. Sloveče rahla je n. pr. morala v nemškem delu Koroske. Ali so tam vinogradi? Rahla je tudi morala v industrijskih krajih, velikih mestih, sploh tam, kjer živi veliko ljudi skupaj, a v vinorodnih krajih pri nas skrbijo za

ni. Statistika, ki jo imam na razpolago, nas o tem lahko prepriča.

Iz tega torej razvidno, da ni vinogradništvo niti našemu narodnemu, niti gospodarskemu razvoju na škodo, nasprotno pa, da mu lahko dopaša in mora donosati obilo koristi.

Da se to zgodi, je treba vinogradništvo po naslednjih načelih urediti in pospeševati.

1.) Vinogradništvo gojiti kaže le tam, kjer so za to prikladne razmere, torej v krajih s prikladnim podnebjem in z ugodnimi legami. Siliti vinogradništvo v neprikladne kraje, bi bil velik pogrešek.

2.) Vsak vinogradnik imej načelo, »malo, a dobro«, t. j.: obdelaj raje malo vinograda, a tega dobro goji, pa ti bo prinesel več koristi kot velik vinograd, ki ga moraš, znabiti, zanemarjati.

3.) Z vso močjo je delovati na povzdigo kletarstva in vinskega izvoza. V to svrhu bi bilo pred vsem pospeševati pouk v kletarstvu, zboljševanje kleti in razvoj zadržev.

Za ustanovo skupnih zadrudnih kleti in za nabavo kletnega inventarja, bi mogla zadržev priskočiti na pomoč vlada z brezobrestnimi posojili. Ogrska vlada je v svrhu z najboljšim uspehom izdala svoječasno milijone. Dobro urejene zadruge pospešujejo ne samo vinski promet, ampak tudi umno kletarstvo. Prav klasičen dokaz za to imamo v vipavski dolini, kjer posluje izvrstno urejena vinarska zadruga (kmetijsko društvo v Vipavi).

Zadruge posameznih, enakotežnih vinskih pokrajin naj bi se strnile v zveze. Dežela vinarska zadruga v Ljubljani bi imela biti ena taka zveza, ne pa vinotoc.

4.) V svrhu organizacije in pospeševanja vinogradništva sploh, ustanoviti bi bilo po vzoru bivšega državnega avstrijskega vinarskega društva »Vinarsko društvo za Slovenijo«, ki naj bi obsežalo vse slovenske vinorodne kraje in izdajati dobro urejeno vinogradniško strokovno glasilo.

5. Iskati je s pomočjo vinskih razstav, reklame, osebne intervencije stik in zvezo z vinskimi odjemalci v severnih, slovanskih deželah.

Vsem vinogradnikom in vsem krogom, koim je prevcit vinogradništva na srcu, kliče mo: »Vzdramite se in delajte, dokler je čas!«

B. Skaličký.

Trpljenje naših Janezov na Laškem.

Pred kratkim se je vrnil iz laškega ujetništva župnik našega 17. pešpolka g. Martin Škerjanec in nam je podal sledeče poročilo o naših Janezih od oktobra meseca pa do zadnjih dni trpljenjapolnega laškega ujetništva.

Polk v postojankah pri Assiagu. Nepopisno je bilo trpljenje naših fantov v visokih gorskih postojankah pri Assiagu. V sled vednega deževja ni moglo moštvo sproti odvajati vode iz kavern in je vsled tega moralo vztrajati v jarkih polnih blata in vode. Boji so se vedno nadaljevali. Dne 20. oktobra sem poslal 6 divizijskemu poveljstvu poročilo, v katerem sem poročil trpljenje moštva in njegov nevdružljiv položaj in v imenu polka zahteval daljši počitek. Poveljstvo nam je zagotovilo dolg počitek (6 tednov) s prošnjo naj moštvo vztraja še dva dni.

Komaj je prišel polk na oddih v Chieso na Lavaronski planoti, je bil 2. bataljon poklican v varstveno službo pri III. zboru. Dne 31. oktobra je bil ta polk zamenjan, 1. novembra pa bi bil moral ves polk na povelje III. zbora takoj odkorakati na fronto. Povelje se je razglasilo najprej 2. bataljonu in ta se je enoglasno uprl, češ, obljubljen nam je bil daljši počitek, a do sedaj se ni umiti in osnažiti nismo mogli. Upor pa se je bliskoma razširil po vsem polku. Slovenski častniki smo se posvetovali o položaju, nakar sem polkovniku Venturiju naznanil sledeče:

1. Polka ne spravi nobena sila več na fronto.

2. zahteva polk in mi slovenski častniki, da nas takoj odpošljejo v domovino — Jugoslavijo.

Polkovnik je to sporočil III. zbornemu poveljstvu, ki je tej zahtevi moral ugoditi.

Nameravani odhod v domovino.

Dne 2. novembra je polk popolnoma discipliniran odkorakal proti Tridentu in na večer prenočeval v Vigolo Vataro. Slovenski častniki smo imeli posvetovanje, da ukrenemo vse potrebno. Izvedeli smo namreč po ovinkih, da se je polkovnik izrazil, da bomo korakali samo do Salurna pod Bolcanom in da bo tamkaj še zopet upeljal v polk disciplino. Pred vsem smo moštvo naročili, naj hrani municijo, zlasti ročne granate. Dne 8. novembra ob 8. zjutraj je bilo razglašeno premirje, kljub temu, da je bilo v resnici sklenjeno le ob 4. popoldne isti dan. Zato smo brezskrbno korakali naprej, in sicer od Monte Albo in de Cagnolo Tridentom, kjer bi morali prenočiti. Ker je polkovnik previjavil, da Tridentu imela za dva dni previjavila, je bil trenotni odhod polka v Trident, toda vrnil se je brez previjavila, pa tudi brez orožja, kajti ob 3. popoldne so prve laške patrulje prišle v mesto. Vsi laški ujetniki, ki pa tudi civilisti, so se hitro opazili in levi polni častniki. Poveljstvo nam je takoj dal poveljevalni ukaz, da se

narednika Zupana, ki govori dobro laški. Med tem časom so laške patrulje razoroževale naše vojske tudi že v okolici. Naš polk so še pustili v miru, ker jim je moštvo odgovarjalo, da tu prenočuje jugoslovanski polk. Na podlagi tako neugodnih poročil, ki jih je prinesel narednik Zupan iz mesta, sem se podal s poročnikom Lebenom 4. novembra ob 5. zjutraj v mesto kot parlamentarec.

Pogajanja.

V Tridentu sva naša poveljstva 29. italijanskega armadnega zbora. Pripuščena sva bila najprej k nekemu italijanskemu kapitanu, ki sva mu pojasnila, da stoji polk oborožen in discipliniran v Cagnole in okolici, da se polk smatra za jugoslovanski polk in da se ne bori več za Avstrijo. Vprašala sva ga, če sme polk lahko oborožen preko Laviza nadaljevati svojo pot. Odgovoril mi je, da je to mogoče, da pa ne prevzame nikake odgovornosti. Priporočil pa je, da je najboljšo, ker je polk jugoslovanski, da pride v Trident, odloži orožje in odstrani nemške častnike in moštvo in da bo živjal izjemno stališče in se z moštvom ne bo ravnilo kot z vojnimi ujetniki. Nato sva midva zadovoljna odšla.

Ko sva že odhajala, je naju kapitan po ordonancu poklical nazaj. Rekel je, da je stvar prevažna, da bi jo mogel urediti sam in naj zato počakava poveljnika, ki bo odločil. Čakala sva kake 2 uri, dokler ni prišel neki colonello generalnega štaba z drugimi častniki. Prejšnji kapitan je takoj o zadevi poročal in je naju izpraševal še za nekatere podrobnosti. Potem je dotični kapitan z nekim tenentom pristopil zopet k nama in nam ponovil pogoje, ki nam jih je povedal prej in priporočil, da se bo bržkone kmalu našla prilika, da odidemo v domovino. Ko nam je še obljubil, da bomo dobili orožje nazaj, nama je dal dotičnega tenenta (spremnik), ki bo šel z nama in polk spremil v Trident. Polk je nato splošno vse zahtevane pogoje in je prejel navodilo, naj koraka v Torbole. Odšli smo nato pod lastnim poveljstvom z vsem trenom in godbo in vkorakali dne 4. novembra v Cadino, kjer smo si s posredovanjem občinskega tajnika poskusi stanovanja in 5. novembra šli preko Caniga in Arco in prikorakali 6. novembra v Rivo. Od tu naprej je stal polk pod lastnim poveljstvom in se povsem samostojno organiziral. Že med našim pogajanjem so pa močni laški in angleški oddelki razoroževali naš polk. Fantje so pa razbili 1500 pušk in 50 strojnih pušk in tako praznovali god bivšega cesarja.

V Rivi.

Tu se je celemu polku izborno godilo. Moštvo je prebivalo v 2 lepih vojašnicah, častniki pa v vilah. Dobivali smo od laškega »Comando di Presidi« živeža več kot dovolj. Dvakrat so nam hoteli porčijo zmanjšati, pa obkrat smo se osebno pritožili pri 39. italij. zboru v Tridentu, s katerim smo se pogajali in obkrat nam je šel ta na roko. Toda ti lepi dnevi so kmalu minili in začelo se je trpljenje naših Janezov, ki traja še danes.

Vjetništvo.

Dne 17. decembra po 6 tedenskem bivanju v Rivi pa je prišlo povelje, da mora polk oditi preko Gardaškega jezera v Peschiero. Vse tren, t. j. 150 konj z vozovi in kuhinjami smo morali izročiti komandi v Rivi, ki nam je dala pisemno potrdilo. Na ladjo smo se odkorakali kot svobodni polk z godbo na čelu in spremili so nas laški oficirji. Ko pa smo prispeli v Peschiero, nas je obdala močna truma oboroženih laških vojakov. Častniki so bili ločeni od moštva in zaprti v neko poslopje v mestu, moštvo so pa spravili pod šotore na travniku zunaj mesta. Čez dva dni smo korakali mimo Kustoce in Sv. Lucije v »Campo Prigionerie« v Grezzano pri Villi Franci, kjer se je za nas vse začela žalostna usoda — vojnih vjetnikov. Vsi protesti na laško vrhovno poveljstvo niso popolnoma nič zalegli. Za moštvo našega polka so bili najhujši dnevi 1. in 2. januarja. Ker so se pa v 3. danu dobro popravili, so do 8. krat vsem v borom in boleznim krepki kljubovali. Pri odhodu častnikov v Južno Italijo dne 7. januarja so bili še porazdeljeni na delavke stotnijske po 400 mož. Ena teh stotnij je že pred nami odšla, druge pa so jim sledile do srede januarja. Na vsak način je bila s tem najstrašnejša doba končana, kajti delavke stotnijske so odšle v razne kraje Benetije in Lombardije, kjer kot delavci prejemajo naši fantje več živil in imajo boljše prenočišča. Iz pisma narednika Preleznika sem izvedel, da laški vojski in častniki s dotično stotnijo ne postopajo preurovo, pač pa jih civilno prebivalstvo silno sovraši. To je splošno veljalo za naše moštvo tostran Piave. Quostran Piave v Lombardiji, pa se menda tudi civilisti, ki niso takratni gronote avstrijskega upada oktobra 1917, prijaznejši do njih. Ali da med našim moštvom ne razstije kako naključno bolezen in da vjetništvo ne bo trajalo dva tedna, imam

upanje, da se bodo naši fantje povečini srečno vrnili domov, ker so vajeni kljubovati vsem neugodam.

Toliko v pojasnilo vsem svojcem naših dragih fantov in mojih ljubljanskega jugoslovanskega pešpolka. O grozovitosti našega vjetništva v Grezzanu bom poročal prihodnjič obširneje.

Novinski pregled.

»NOVOSTI« priobčujejo pismo iz Pariza, ki pravi, da so Lahi izzvali »vihar v čaši vode« s svojo pretnjo, da zapuste konferenco, ako se ne ugodni njihovim zahtevam. Ta pretnja ni imela nikakih nevarnih posledic. Na to pa Lahi menda sami uvidevajo, da s svojimi zahtevami ne bodo uspeli, zato iščejo način, kako bi se spretno izmuznili. Poskušali so tudi, kako bi se približali našim ljudem potom raznih posredovalcev. Tako je eden izmed teh posredovalcev (ki sicer trde, da niso odposlanci Lahov) govoril, da obstoji nevarnost, da si zavezniki razdele bivšo avstrijsko trgovsko mornarico pa bi bilo torej boljše, da se to prepreči tako, da si Italija in Jugoslavija takoj razdelita mornarico. Dobil je odgovor, da dokler bodo Lahi stivali tako brezobzirne zahteve glede Primorja, dotle se z njimi sploh ni mogoče razgovarjati. Najprej naj se rešijo teritorialna vprašanja, potem pridejo na vrsto gospodarska.

»HRVAT« pravi v uvodniku »Tmurno obzorje«, da so vesti o svetovni politiki najboljše dokaz, kako se je človeštvo zopet strašno oddaljilo od onega idejela humanosti, kateremu se je bilo znatno približalo. Že se je bila pokazala svetla točka in mislili smo, da bomo z lahkoto dospeli do velikega cilja, ko je kar naenkrat izginila svetloba in človeštvo se ruši nazaj v ono odurno mrzino, ki jo dajata nacionalni šovinizem in z njim združeni imperijalizem. Mirovna konferenca se ne premakne nikamor. Odločujoči člani konference ne morejo napraviti miru, ker hočejo zajedno mir in vojno. Delo konference bi bilo jako jednostavno, lahko in hitro, ako bi se delalo po obljubljenem načelu. Tako pa se zapletajo stvari v kaos, iz katerega ni videti izhoda. Italija dobro ve, da njej ne gre naše ozemlje, ali vendar ga zahteva, pri čemur jo vodijo imperijalistični in strateški motivi. Italija se bori na konferenci proti pravičnosti in boj njen uspeva, ker so tudi drugi člani konference prežeti sličenega pohlepa, posebnost službena Francija. Malo nade nam more vplivati neprestano odganjanje našega vprašanja, kar znači, da Wilson ne popušča in da čaka prilike, da se bo s svojo odločnostjo izjavil za našo stvar. Ali kaj nam pomaga uteha, da naša stvar ne stoji slabo, ko pa splošno stvar gre po napačni poti. Slab je izgled za zdravo ureditev mednarodnih odnošajev. Kdaj bo mogel svet priti iz tega mrka in zagledati zoro novega dne?

»MARIBORSKI DELAVEC« odgovarja »Grazzer Tagblattu«, ki je trdil, da išče laška misija v Mariboru stika z izobraženimi krogi, ki ga more seveda doliti le pri Nemcih, tako, da je gorostasna in smešna trditve, da so edino Nemci izobraženi. Ako naš sistem, ki s krepko, železno roko drži vaje, le malo popusti, že se pojavijo oni pravi značaj nemške duše, ki se kaže v pouličnih demonstracijah. One nemške tolpe, ki more, požigajo, onečajo, ali so to tudi edino izobraženi krogi? In ravno te tolpe dajajo pravo in istinito sliko nemškega značaja in nemške kulture. — Po laški družbi bo Nemce še glava bolela. Drugega ne rečemo.

»NOVO VRLJEME« izvaja, da je naloga moderno urejene države, da omogoči zajedniško življenje in da osigura in pospeši njegov razvoj v vseh panogah gospodarskega in kulturnega prizadevanja. Na dan 29. oktobra je bila ideja narodnega jedinstva v zenitu. Sedanjim razmeram, ki obetajo težke borbe, ne bo konca, dokler se ne vspostavi zopet jednodušnost in zaupanje prvih dni, dokler se v čustvu velike odgovornosti, v složenem delovanju, mirnem, brezstrastnem pretraskanju in obzirnem, vestnem upravljanju naših razmer ne vspostavi uverjenje, da se bodo uredile v duhu načel, radi katerih je narod težil za ujedinenjem.

»UČITELJSKI TOVARIŠ« prinaša Ganglov članek »Pastorkac«, ki poroča o zborovanju dveh anket v Ljubljani, ena se bavi z reformo ljudske in meščanske šole ter učiteljske, druga s preustrojem srednjih šol. Pastorkac v dosedanjem našem šolstvu je meščanska šola; želeli so si vsaj enotne spodnje srednje šole, ki naj bi se ne ustanovljala samo po mestih, ampak tudi po vseh krajih, ta šola bi dala absolventom trden temelj splošne izobrazbe in usposobljenost za uspešni študij na višjih srednjih šolah. Na drugi anketi je bila enotna srednja šola pokopana. Iz debate sledi, da moramo računati s tremi tipi spodnje srednje šole: gimnazija, realna (realna gimnazija) in štirirazredna meščanska šola. Članek obseva: Šole pa se že

in v boj za meščansko šolo, za šolo šolčnost! Gojili jo bomo s skrbjo in ljubeznijo, ker smo prepričani, da bo izel narod od nje največ koristi.

SRPSKO KOLO. narodni list, ki izhaja v Zagrebu, ima izpod peresa Adama Pribičevića krasen članek, naslovljen »Neznani rodoljubi«. V članku riše pisec zgodbo kmetakega mladika, ki ga je beda odgnala v Ameriko, kjer je s težkim delom v tvornici zaslužil na leto 4000 dolarjev. Ko je izbruhnila vojna, se je prijavil med dobrovoljce ter odšel na solunsko fronto, kjer se je udeležil vseh bojev. Letos po zimi se je vrnil na svoj dom. Težji zgodbi dodaja Pribičević te le mišli: »Vedno je bilo na svetu med vsemi narodi mož, ki so tako žrtvovali svoje življenje in — kar je čisto težje, ker traja dolgo — svoj mir in udobnost, svoj sen in odmor, svoj dragoceni čas in svoje delo, svoje zdravje za dobrobit vsega človeštva ali svojega naroda. V tem žrtvovanju najdemo ti ljudje tudi svojo nagrado, ona nevidna, dragoceno notranjo povračilo, ki je daje mirna vest in zavest, da so s tem izvršili svojo dolžnost in pošteno delo. A kdorkoli je sposoben, da pojmi in razume to nadzemeljsko, in čisto stvarno iskro v sebi ljudeh, on zažiga v svoji duši kadičo pred njimi. Pa tudi ti ljudje sami prav dobro čutijo, da je vsak pošten človek ž njimi, da misli nanje in da jim želi dobro. In to je jim lepa nagrada za njihov napor in njihove muke. Našli se bodo med našim narodom ljudje, ki jim bodo izrekli hvalo in palili kadičo pred njihovimi žrtvami, mukami in pred njihovim trpljenjem.«

SLOVENSKI JUG. piše v članku »Sovjetska republika«. »Karolyi je vrgel poslednjo kocko, ko je njegov obup prikupil do vrhunca in ko je uvidel, da se približuje zgodovinski borbavi »Finis Hungariae«. Preokret je sicer spremenil imena, ali je ta imena napisal na stare tablice. Novi heroji madžarske revolucije Bela Kun, ki se je naučil v Rusiji teorije mase, bo morda poskusil tudi z rusko taktiko. Na mirovnem kongresu lahko madžarski preokret interpretirajo, kakor hočejo, mi pa slej kot prej naglašamo svoje zahteve na ozemlju bivše Madžarske, ki je naseljen po našem elementu. Integriteta zemelj sv. Stefana je ideja, ki je propadla, in ne bo je več oživel niti najstrašnejši boljševiški bavlav.«

SLOBODNA REČ. piše pod zaglavjem »Hram«. »Neki ljubljanski list je notiral vest, da je naša vlada odločila, da na svoje stroške zgradi Moštrovičev Vidovdanski hram na Kosovem polju. »Samoupravac« je to vest reprodukovala in to se lahko smatra za toliko, kakor da je potrdila to vest. Tako stopajo pred javnost s istim narčtom, ki je propadel 1. 1913. Toda takrat je bil finančni minister dr. Laza Pačun, ki je razumel, da vsled vojne izcrpana Srbija, povečana z Makedonijo, v kateri ni bilo sredstev niti za najelementarnejše kulturne potrebe, ne more niti misliti na tak predrag luksuz. Danes so »druge prilike«. Ministri so optimisti in imajo čas, da mislijo na veliko umetnost. Kaj je to, bože, jedna milijarda deficita? Samo da smo dočkali, da imamo imponenten proračun treh milijard. Vse to bo narod poznal. Ob jedni milijardi deficita zakaj bi se še ne dodala še jedna stotinka milijonov za Vidovdanski Hram? — Tako »Slobodna Reč«.

V članku »Opasna igra razpravlja beograjska »SLOBODNA REČ« o deputatu hrvatskih in bosanskih veleposestnikov, ki so prišli v Beograd, da zastopajo svoje interese, in piše: »Morda se bogataši Hrvatske, Slavonije in Bosne nadajo, da se bodo lahko posluževali šumadinskih čet, da očuvajo svoje glave in svoje srednjeveške privilegije? Ali morda gošpodje z Zrinjeva pričakujejo, da bo otupil šumadinski seljak pod slavnimi svojimi zastavami v njihovo službo proti svojim bratom v Zagorju, da brani njihova veleposestva? Ali hoče to izposlovati odposlanstvo graščakov?«

Politične vesti.

Preokret volen napram našemu vprašanju. Reka, 5. aprila. (P. P.) Tržaški »Lavoratore« z dne 4. aprila prinaša na svojem mestu sledečo brzojavko iz Pariza z dne 3. aprila: »Jugoslovanski delegatje so bili sprejeti danes od predsednika Wilsona, Lloyd Georgeja in Clemenceaua. Radi značaja tega razgovora je Orlando prijeljatič poljskim svojim tovarišem nazor, radi katerih se tega razgovora ni hotel udeležiti.«

Tržaški socialisti za Ljenu. Reka, 5. aprila. (P. P.) Tržaški »Lavoratore« z dne 4. aprila poroča, da je tržaška socialistična stranka imela dne 3. aprila svoje javno zborovanje, kjer je bila sprejeta kot prva sledeča resolucija: »Z ozirom na to, da zamore je diktatura proletariata prisiljena do zmage socializma, se sklene, uravnati vse bodoče delovanje tržaške socialistične stranke v skladu s principi, ki sta jih razglasila Ljenu in Trocki, ob strani bratovih sodelavcev v ostali Italiji.« — Po obliki Pittonijev nacionalistične politike vzklik zborovanje: »Naj živi tretja internacionala Moskve!«

Naj vprašanje pred odločitvijo. Reka, 5. aprila. (P. P.) Najpovršni italijanski list poroča iz Pariza, da se francosko-

nemška meja v glavnih obratih že določena. Na prihod Wilsona je bil določen nadalje program mirovne konference v prihodnjem tednu. Takoj po ureditvi francosko - nemškega vprašanja pridejo na vrsto italijanske zahteve in jugoslovanski, francoski, bolgarski, turški in nadaljni problemi. Sredi aprila bodo poklicani nemški delegatje v Versailles in koncem tega meseca bo mogoče podpisati preliminarni mir. Wilson in Lloyd George sta dosegla v svetu četvorice, da bodo pri vseh ureditvah teritorialnih vprašanj imeli takozvane »strategične meje« najmanjši pomen. Rešitev o nemško - francoskih mejah je že sklenjena v tem smislu. S tem bi bilo jugoslovansko - italijansko vprašanje pomaknjeno v novo fazo razpravljanja, kjer bo narodnostni princip igral najvažnejšo vlogo.

Wilson zmaguje nad Clemenceauom. Reka, 5. aprila. (P. P.) »Secolove« poroča iz Pariza dne 1. aprila: »Po zadnjih vestih ima konferenca ta - le program: V tem tednu bo rešeno vprašanje zapadnih in vzhodnih meja; prve dni drugega tedna bodo razpravljali o italijanskih, jugoslovanskih, romunskih, bolgarskih, turških in drugih vprašanjih. Po 15. aprilu bodo sklicali nemške pooblaščenice v Versailles. Kakor se zdi, bodo mirovni preliminarni podpisani že sredi dne tega meseca. Po teh vestih naj konstatiramo dveje: 1. Iz programa se vidi, da ne bodo italijanske zahteve ločene od drugih zavezniških in drugih vprašanj. Po 15. aprilu godbi bodo rešene med drugimi zahtevami tudi naše, italijanske, seveda v obliki, določeni od zbora četvorice. 2. Obdaja nas popolnoma Wilsonov duh. Wilson je s pomočjo Lloyd Georgea dosegel, da je tudi Clemenceau priznal program, v katerem strategična vprašanja — če jih bodo sploh uveljavljali — zavzamejo zelo širok prostor. Način reševanja francoskih vprašanj bo vzor, po katerem bodo reševali vse druge tudi italijanske probleme. Nacionalni princip je na oltarju, strategična vprašanja so skoro v depolu. Zveza narodov vstaja med triumfom in polomom ojačena z novimi sankcijami, ki bodo narodu najboljše jamstvo miru. To je atmosfera, ki obdaja konferenčno delovanje. Ali se izplača prorokovati? Naj premisli čitatelj!«

V ormoškem okraju priredijo krajevne organizacije JDS v velikom tednu shode in sicer dne 14. aprila ob 6. zvečer v telovadnici ljudske šole ormoške, dne 15. aprila ob 6. uri zvečer v ljudski šoli v Središču središka, dne 16. aprila ob 7. uri zvečer v gostilni Rau sv. Bolfskega, dne 17. aprila ob 8. uri predpoldne v gostilni g. Golenko sv. Miklavčevska ter v ponedeljek dne 21. aprila ob 3. uri popoldne v gostilni Kralj Ivanjkovska kraljeva organizacija. Poslanca državnega predstavništva g. Franjo Voglar poročal bode o zunanjih in notranjih politiki, o ustavi, volilni in agrarni reformi, o valutnem vprašanju itd. Prihiteli na te shode krajevne organizacije vsi, katerim bide sroe za mlado in toli zaželjeno zedinjeno državo. Saj slišali bode o temeljnih našega obstoja, o biti in nebiti.

Poročila ljubljanskega dopisnega urada.

Sela Narodnega predstavništva. LDU Beograd, 5. aprila. V današnji seji Narodnega predstavništva je odgovarjal ministri predsednik dr. Protić v obširnem govoru na interpelacijo poslanca dr. Novaka glede takozvanih ljubljanskih in zaloskih dogodkov. Ministriški predsednik Protić je na podlagi natančnih podatkov dokazal, kako so vsa italijanska očitanja popolnoma neveljavna.

V delu smo

LDU. Lyon, 4. aprila. (Brezlično.) Danes popoldne bo slovenski delegat kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev dr. Zolger predložil splošne jugoslovanske zahteve glede Trsta, Reke in vzhodne jadranske obali. Preden bo mogoče skleniti mir se mora rešiti jadranski problem, katerega razpravlja svet četvorice istočasno z vprašanjem Rena in odškodnine. Svet četvorice stoji na stališču, da je Reka italijansko mesto, obdano s slovenskim življenjem. Ravnotako kakor je Gdansk namakno mesto s poljskim življenjem v bližnjem baltičkem zaledju. Svet četvorice se trudi, da sestavi načrt, po katerem bi se na isti način rešilo vprašanje luke na Baltičkem in na Jadranskem morju. Ne da bi se hotelo sedaj ocenjati, kakšen bo položaj prihodnji teden, je gotovo, da se pričenjajo stvari na se veru razvijati Nemcem na korist, na jugu pa Jugoslovanom.

LDU. Lyon, 5. aprila. (Brezlično.) Čim se bo objavilo, da je Reka bila prirejena Italijanom, lahko nastanejo novi zapletaji, ker delajo Jugoslovani živahno propagando, da to luko priširoko Italijanom, da zaprejo mirovni konferenco, ni mogoče »malovaževati«, slasti ne zaradi tega, ker je prebivalstvo Reke večinoma italijanski. Vendar pa je treba Jugoslovanom pripoznati pravico do svobodnega prometa.

Povesti

LDU. Pariz, 6. aprila. (Današnji korespondenčni urad.) Agence Havas poroča: Ministrski predsednik štiri vlad so imeli v soboto dva sej. V sobotnih razpravah se je dosegel preložen napredek. Radakcija teritorialnih vprašanj se bo nadaljevala v petek. Problem odločnin bodo razili v najkrajšem času. Posvetovanja se bodo važna glede vprašanja Gdanskega. V poučenih krogih, se opozarja na to, da zahteva maršal Foch še vedno izkazovanje poljskih čet v Gdanskem. To zahteva je Erzsberg formalno sprejel. Kar pa utirano manjka, kar se ne vidi, ni glade transporta čet po bregovih.

Hallerjeve armade bodo torej s deseti mladi vlaki spravili okoli Nemčije, da pride na prago proti Varšavi.

Reformisti na Wilsona

LDU. Lyon, 5. aprila. (Brezlično.) Poroča iz Rima: Socialistična svena reformistov in republikanska stranka sta izdali manifest, v katerem protestirata proti načrtu splošne stavke, pritrjuje pa nastopnim zahtevam: 1. Preliminarni mirovni dogovori naj se takoj skličejo, in to na podlagi Wilsonovih točk; 2. izvrši naj se takoj demobilizacija in razorožanje; 3. skliče naj se zbor konstituantne.

Odločanja

LDU. Rim, 5. aprila. (Brezlično.) Ministrska nota objavlja, da se splošne volitve ne bodo mogle vršiti meseca junija, marveč najbrže šole meseca oktobra. Minister želi, da mirovni dogovor ratificira še se sedanja zbornica, preden bo razpuščena.

MI NE INTERVENIRAMO.

Beograd, 5. aprila. (JDU.) Antantni vrhovni svet je zahteval od Jugoslavije, naj se udeleži s svojo armado akcije proti boljševikom, zlasti proti Madžarski. Kakor doznavamo iz poučenega vira, je vlada kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ta poziv odklonila. Svoje stališče utemeljuje vlada z dejstvom, da ententa naše države še vedno ni priznala. Ob mejah Madžarske pa se nahajata dve od entente priznani in favorizirani državi, Čehoslovaka in Rumunija. Te naj torej izvršita goreno nalogo. Razen tega še vedno ni rešeno vprašanje naših državnih mej in važni deli naše države so zasedeni, kakor da bi pripadali sovražni državi. Zato je stavila vlada kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev kot pogoj za sodelovanje protiboljševiški akciji zahteva, da se poprej udeležijo vse naše narode težje.

Naša posebna telefonična poročila iz Zagreba in brzojavna iz Beograda.

VELIKA JUGOSLOVANSKA DEMOKRATSKA STRANKA. — ZDRUŽENJE S SRBSKO OPOLICJO.

Beograd, 6. aprila. Izvršilni odbor Demokratskega Kluba je imel danes popoldne važno sejo, v kateri se je razpravljalo o internih strankinih vprašanjih. Zlasti se je v informiranih političnih krogih govorilo, da stoji Demokratski klub pred silno važnimi odločitvami. Kakor znano, se je v Sarajevu osnovala Demokratska Stranka, katere program je ujedinjenje slovenskih, hrvatskih in srbskih poslancev v Demokratski Klub. Stranka se je postavila od vsega početka na stališče, da smatra kot pogoj za svojo definitivno organizacijo, da se združijo ž njo tudi elementi iz bivše kraljevine Srbije. Kakor izvemo, »a odločni trenutek sedaj nastopi. Razgovori, ki so jih imeli voditelji Demokratskega Kluba z vsemi srbskimi strankami, so tako razčistili položaj, da je sedaj mogoče pričeti z združenjem. Ker je srbska radikalna stranka s sprejetjem takozv. vojvodinskih radikalcev pokazala, da se ne more iznebiti gotovih velesrbskih tendenc in je tudi na lastno pest podvzela sicer nespel poskus pridobiti ml med prebivalstvom bivše avstro-ogrške monarhije, se je takorekč sama izključila iz kombinacije. Na drugi strani se je tekotom zasedanja Narodnega Predstavništva o polmovanju nacionalnih in demokratskih načel pokazala taka solidarnost med Demokratskim Klubom in strankami takozvane srbske opozicije, da je treba le še formalnega koraka, da se združijo demokratske grupe parlamenta v enotno in imponentno jugoslovansko demokratsko skupino. Ta korak bo izvršen že tekotom jutrajšnjega dneva. Demokratski Klub, srbski samostalni, narodna stranka in naprednijski sklenjeni združenje, katerega namen bo, pospešiti enostranski delo parlamenta, na drugi strani pa izvesti definitivno organizacijo edinstvene demokratske stranke, ki bo obsegala ves teritorij kraljevine SHS. Najbrže izide tozadevna oficijelna izjava že tekotom jutrajšnjega dneva. Zdržitev Demokratskega Kluba s srbskimi demokratskimi strankami bo za ves naš narod vevlažen političen čin. Združenju se priklapi najbrže tudi večina poslancev iz Črne gore in dober del poslancev iz Makedonije, tako, da bo novi Demokratski Klub v parlamentu postavil na noge skupino, ki bo štela najmanj 140 poslancev in tvorila tako sama za sebe večino Narodnega Predstavništva.

RAZDELITEV V OKROŽJA.

Beograd, 6. aprila. V oni prihodnjih sej vladi poslanec dr. Vekoslav Kukovec na ministra za konstituantno dr. A. Kramera in na ministra za notranje zadeve Svetozar Pribičevića interpelacijo, katere se tiče razdelitve vsega državnega ozemlja na okrožja in okraje, ki so primerna za centralizacijo državne uprave po vsakem okrožju in okraju razdelitve v bivši kraljevini Srbiji.

NOVA TELEFONSKA ZVEZA MED LJUBLJANO IN ZAGREBOM.

Beograd, 6. aprila. Med Ljubljano in Zagrebom bo mogoče v najkrajšem času vzpostaviti drugo direktno telefonsko zvezo, če se svede za tržajsko - hrvatski mej. Vlada s Beogradom, sta od-

delja snala samo 7 km. Na ta način bi nastala med Ljubljano in Zagrebom druga telefonska zveza in bi se tako že obstoječa črta izdatno razbremenila. Bivši poverjenik za promet javlja, da so vse predpriprave v ministarstvu za pošto in brzojav že izgovljene in da je odvisno samo od dobre volje prizadetih poštinih ravnateljev, da se ta načrt čimprej uresniči.

ZAČASNI UČNI NAČRT ZA SREDNJE SOLE V SRBIJI.

Beograd, 6. aprila. Minister prosvete Davidović je izdal začasni učni načrt za srednje šole v bivši kraljevini Srbiji. Načrt naj omogoči srbski mladini, da v pospešenem šolanju nadomesti vsaj deloma po vojni izgubljeni čas. Zanimivo in vse hvalno vredno je, da minister prosvete tudi pri skrajšanju pouka ni pozabil na potrebo, da srbska mladina pozna kulturo celokupnega naroda. Tako so pri literaturi odredene posebne ure za slovensko literaturo in književnost in skozi pol leta se bo v osmem razredu gimnazije gojila na teden vsaj po eno uro slovenskega jezika. V definitivnem učnem načrtu bo seveda odkazano spoznavanju naših razmer še mnogo več prostora.

DAR AMERIŠKIH SLOVENCEV DR. A. KOROSCU.

Beograd, 6. aprila. Ameriški Slovenci so v znak priznanja kupili ministrskemu podpredsedniku dr. Anton Koroscu dragoceno uro in jo poslali po posebnem kurirju iz Pariza v Beograd.

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Na mej. Ljubljanski dopisni urad poroča z dne 5. aprila ob pol 5. popoldne iz uradnega vira: Dne 3. aprila ob pol 10. zvečer so Nemci dvakrat napadli Hrenovice, 4 km zapadno Velikoveca. Napad je bil odbit. — Dne 4. aprila ob 11. uri 33 minut popoldne so Nemci streljali na našo posadko pri Ruštatu s strojnimi, ob pol 10. popoldne pri Mrzli vodi in metalni ročne granate.

Ljubljanski dopisni urad poroča z dne 6. aprila ob 11. popoldne iz uradnega vira: Odslek Velikovec: Dne 5. aprila ob 11. popoldne so Nemci streljali na naše čete pri Cretnem gradu. Popoldne je krožil nemški letalec pol ure nad našimi postojankami. — Odslek Radovljica: Dne 4. aprila ob 3. popoldne so Nemci dvakrat napadli vzhodno od vasi Franci s pehotnim ognjem in ročnimi granatami. Vseled hrabrega nastopa naših čet so Nemci pobegnili.

Iz Maribora. — Niso vredni prostosti! Če gleda človek okoli sebe, vidi na vsak korak, kako hlapčevsko se tavamo po lastni grudi, ponizni v vsakem oziru, še vedno sužnji stare Avstrije. Celo dolgo dobo smo si želeli prostosti, da bi bili na svoji zemlji lastni gospodari. Sedaj, ko smo dosegli prostost, delamo tako, kakor bi se je ne zavedali, bi je ne bili vredni. Sosebno na mej. kjer bi se na vsako malenkost moralo gledati, bi se v prvi vrsti morali posluževati domače govorice. Če pa prideš v kak lokal, sedi v njem več kot tri četrtine Slovencev, toda vedno se klepetajo tu in tam kateri v blaženih nemščini. Sliši se samo »calen«, »svarecen«, »braunen« in Bog ve kaj vse. Tuji se nam pa rogajo. Ali so res te tri četrtine Slovencev za one tri ali štiri strelčice tukaj, ki iz sragženosti največkrat ali iz nevednosti ne govore našega jezika, ali so one za nas tukaj? Dogodilo se je, da je gost govoril s tako postrežnico namenoma več minut slovensko, da mu je pa ta iz same sragženosti odgovarjala ves čas nemško. Zalostno in karakteristično je, če te tri strelčice takorekč pometajo s nami. Otrlestimo se že enkrat onega suženjskega duha in glave pokoncu! Saj tulec se nam muza in kaže s prstom na nas — češ: Niso vredni prostosti!

Neodrešena domovina.

Iz Rojana pri Trstu. V Rojano čutimo prav težko nesrečo, ki nas je zadela z okupacijo naših kraljev po imperijalističnem Lahu. Naša Rojanska kotlina je polna italijanskega mrčesa, tudi karbonirjev, to je karabinjerjev ne manjka, toda naše zavesti še mislo izgubili, v nesreči se še bolj zavedamo, da nam edino naša odrešnica Jugoslavija more prineseti vse ono, kar je toliko let pogrešamo — svobodo. Med celo vojno se je čvrsto držal na nogah naš rojanski Sokol in to po veliki zaslugi brata Negrota, načelnika, ter brata Pertota in br. Mavriča, med vojni je naš Sokol imel tudi javen nastop v tržaškem Narodnem domu in lepo, občudovanja vredno je bilo gledati, kako se je upala ta rojanska četa nastopati pod avstrijskim režimom tako junaško. Takoj po razsulu bivše zatiralke Avstrije je imel rojanski Sokol občni zbor, na katerem je bil izvoljen sledeči odbor: starosta dr. Pertot; podstarosta br. Lavrenčič; tajnik br. Kravos Vlado; namestnica s. Čač; blagajnik br. Maurič in Tornič; za načelnika je bil soglasno izvoljen brat Ivan Negro in se odborniki br. Tornič, Mikolj, s. Mihelič in drugi. Rojanski Sokol tudi sedaj med italijansko okupacijo prav pridno deluje in ima vsak dan redno telovadbo, kajti v samem Rojani je nad 300 naraščajo. Poleg Sokola imamo nanovno odvijeno pevsko družbo »Zarja«, ki nam mnogo obeta. Od vojakov se vračajoči naši mladi Rojanci niso ustanovili lasten narodni klub, samo zato, da ne obiskuje naša mladina tuje rodnih zabav, ampak da se pridno suče in deluje v narodni družbi za narodno stvar. Mlajša generacija to je mladina do 18 let, si je ustanovila tudi klub »Slovan«, ta pridno zbira našo mladino, ki posojuje slovenske knjige, prireja izlete, zabave in se bavi mnogo z dilematstvom s tem, da uprizarja naše igre. V Rojani kakor vidi, nobeden ne sel, val od najmlajših do najstarejših dela, dela v zavesti, da se ni vse končano, dela v zavesti, da naša pravica stvar mora zmagati na trdi če se vsa desetletja v Parizu na glavo vstavi. Kar je naša, ostane naše, na če pride re. million Lahov zapest. Rojan je od starih časov okoliča tržajstva. Trst je od starih časov slovenski in preokreni smo val, da tudi naš ostan. Jugoslovani pa, ki so svobodni, mislijo vedno na nas.

ki smo še vedno zatirani in vsaj vi v našem imenu poveste vsem, ki so gluhi: »Trst je bil naš in naš mora ostati!«

Slovenski svet.

Nezadovoljnost narodov. LDU Poznanj, 5. aprila. (DKU) Sprito vesti, da luke Gdanske ne bodo pripoznali Poljakom in da ostane zapadna Prusija še nadalje pruska, se je polotila prebivalstva v Poznanju velika razburjenost. Pred mestno hišo se je zbrala ogromna množica; imeli so protestne govore.

Mirovna konferenca.

Konferenca. LDU Berolin, 5. aprila. (DKU) Orlando, Lloyd George, Clemenceau in polkovnik House so se ob 3. popoldne sestali v vojnem ministarstvu in konferenci, ki je trajala do 7. zvečer.

Saj ne vedo nih. LDU Amsterdam, 5. aprila. (DKU) Listu »Algemeen Handelsblad« se poroča iz Pariza: Svet četvorice se je pečal večeraj z jadranskim vprašanjem, iz česar se da sklepati, da bodo želje Italije, ki zahteva, da se določijo njene meje istočasno z mejami Francije, izpolnjene. Francozi stoji na stališču, da se morajo brezpogojno držati Italijanom dane obljube, katere vsebuje londonska pogodba. Zdi se, da so tudi Angličje istega menia. Wilson se pa protivi nekaterim zahtevam Italije, ker stoji na stališču svojih 14 točk. Jadransko vprašanje je menda najtežji problem, ki ga ima rešiti mirovna konferenca.

Razgled.

Lažje brez prestanka. LDU Lyon, 5. aprila. (Brezlično.) Potniki, ki prihajajo iz Rumunije, izjavljajo, da so vse vesti iz nemškega in madžarskega vira o groziči revoluciji v Rumuniji popolnoma neresnične. Ravnotako je neutemeljena vest, da je bila v Besarabiji in v Bukovini razglašena republika svetov. Take vesti prihajajo iz istega vira, kakor na pr. poročila, ki že dve leti ponovno javljajo o revoluciji v Bukarešti in o umoru kralja.

NEZADOVOLJNOST ODREŠENIH TRENTINEV Z ITALIJANSKO VLADO.

Jugoslovani v zasedenem ozemlju čutijo na svojem lastnem telesu oerečujoče delovanje nasilnih Italijanov. Vskak bi pričakovali, da bodo ravnali »odrešitelji« vsaj s svojimi odrešenimi brati dobro, vendar bi se temeljito motili. Vsi italijanski listi so bili do sedaj vedno polni bobnenih fraz o materi Italiji, ki je končno vzela v svoje okrilje ji »najmilejšec« dežele, »Trento e Trieste« da jih ohrani in čuva pred barbari. Praksa te »materce« Italije je pa povsem drugačna. »L' Idea Nazionale« prinaša vrlo zanimivo poročilo o razpoloženju odrešenih Italijanov v Trentinu. V začetku so Trentinci pozdravili Italijane z navdušenjem, kmalu pa je prišlo kruto razočaranje. Skrajna nemarnost italijanske vlade, njena popolna brezbrzičnost in nesposobnost spremenila so prvotno prijateljstvo v nezaupnost, ki se razvija vedno bolj v sovražstvo proti Italiji. Plače uradnikov itd. izplačuje vlada še vedno v kronah, davke in sploh vse javne davke pa zahteva v lireh, za katere je določila sama valuto v škodo prebivalstva. To umetno snižanje cene kronske valjave onemogočuje promet in gospodarsko življenje sploh. Maksimalne cene je vlada določila v lireh, to pa ljudem malo pomaga, ker morajo plačati po višjem kurzu v kronah. Vedno prebivalcev tvorijo zemljedejci, ki so bili navajeni do sedaj na red v upravi dežele, katere se pa sedaj nahaja v največjem neredu in razpadu. Uradni in javne oblasti nimajo več nobenega ugleda. Na stotine poročil iz zasedenega Trentina slika bedno stanje tamonjega prebivalstva, ki propada gospodarsko in moralno dan na dan vedno bolj. Vseled pomanjkanje vsake avtoritete postaja negotovost in nezaupnost vedno večja, in sedanje nezadovoljstvo narašča vedno bolj. Trentinci so prepričani, da jih hoče italijanska vlada za valuto gospodarsko oškodovati in za tirati, kar ima za posledico vedno večje sovražstvo napram Italiji. »L' Idea Nazionale« opominja italijansko vlado, naj spremeni svojo dosedanje politiko napram Trentincem predno bo prepozno.

Dnevne vesti.

Redna javna seja občinskega sveta, ki bo v torek, dne 8. aprila 1919 ob šestih zvečer v mestni dvorani, se bo vršila po sledečem dnevnem redu: A. Javno seje: Nacelnika predstava. Odobrenje zapisnikov zadnjih treh sej. Obliuba novega mešana ljubljanskega. Samostalni predlog občinskih svetovalcov socialno - demokratske stranke glede premembe občinskega in občinskega volilnega reda za mesto Ljubljano. Personalno - pravna odzeka poročila: 1. o dopisu županovnem glede resolucije občinskega sveta v zadevi vstetia 4 in pol let vojne dobe vsem mestnim avtozencem v službeno dobo; 2. o prizivu Antuna Deghenghija proti predpisu kanalske pristojbine. Finančna odzeka poročila: 1. o prizivu treh delovnih uradnikov proti predpisu delovnih in občinskih doklad na plačarino; 2. o dopisu županovnem glede določitve pristojb za uporabo rešitnih voz; 3. o prizivu Slovenskega plašinskega društva za odpis obresti hipoteknih posolj pri Mestni hranilnici ljubljanski; 4. o poročilu mestnega stavbnega urada glede nakupa provizorskega mostu cestne električne železnice poleg kempetrškega mostu; 5. o ponudbi poverjenstva za javna dela ter raznih drugih ponudb za nakup mestnih stavbnih parcel na zemljiščih bivšega vojaškega ostanova in v svoje na-

PRIJORITETNE OBLIGACIJE SLOVENSKIH ŽELEZNIC.

K temu važnemu narodnogospodarskemu vprašanju smo sprejeli iz bančnih krogov sledeče pojasnilo: Dunajski bančni kongres je v zadnjih dneh z obvezo do 12. aprila t. l. ponudil dveh tukajšnjim slovenskim bankam 4 % prioritetne obligeacije slovenskih železnice v sledečih skupinah: 1. Ljubljana, Vrhnika, 2. Kranj - Trzin, 3. Dravograd - Velenje v skupni nominalni vrednosti okroglo 7 in pol milijonov kron. Te prioritete vložijo in bodo samo ob sebi uveljavljale nadalje življale državno garancije ter so proglašene za papirarno-varne vrednosti. Pomembno se prikaže tudi le državnemu proračunu.

— EDWIN V. FRATER, Sticker, Elm St. 230. (Overland Zephyr). —